

Atvieglojumu ēna: Pašvaldību izdevumi un digitālās transformācijas izaicinājumi

RĪGA 2025

Latvijas Republikas
Valsts kontrole

Revīzijas ziņojums

“Atvieglojumu ēna: Pašvaldību izdevumi un digitālās transformācijas izaicinājumi”

Lietderības revīzija “Vai pašvaldībās ieviestā atvieglojumu sistēma ir efektīva?”

Revīzija veikta, pamatojoties uz Valsts kontroles Piektā revīzijas departamenta 2024. gada 15. aprīļa revīzijas grafiku Nr. 2.4.1-56/2024.

Vāka noformējumā izmantots attēls no *Zoranm from Getty Images Signature, canva.com*.

Cienījamais lasītāj!

Pašvaldību piešķirtie atvieglojumi ir būtisks instruments, ar kura palīdzību tiek īstenotas sabiedrības vajadzības un stiprināta vietējā pārvaldība. Tomēr šī brīvprātīgā iniciatīva, kas nereti tiek īstenota ar labiem nodomiem, prasa rūpīgu izvērtējumu – gan par tās

ietekmi uz pašvaldību budžetu, gan par sasniedzamajiem rezultātiem.

Revīzijas rezultāti liecina, ka, lai gan pašvaldības piešķir ievērojamus finanšu līdzekļus dažādiem atvieglojumiem, bieži vien trūkst skaidri definētu mērķu, rezultātīvo rādītāju un ekonomiskā pamatojuma. Tas apgrūrina iespēju novērtēt atvieglojumu faktisko ietekmi uz sabiedrību un pašvaldības attīstību.

Atvieglojumu sistēmas plašais tvērums un daudzveidība neizbēgami rada ievērojamu birokrātiju to administrēšanā. Iedzīvotājiem bieži vien nākas saskarties ar administratīvo slogu - sarežģītām procedūrām, atkārtotu komunikāciju un informācijas sniegšanu.

Šajā kontekstā īpaši nozīmīga ir digitālās transformācijas loma. Atvieglojumu vienotās informācijas sistēmas (AVIS) izveide ir kopumā progresīva inovācija, lai nodrošinātu efektīvāku, caurskatāmāku un vienotu atvieglojumu

pārvaldību visā valstī. Tomēr AVIS ieviešana ir sarežģīts process, kas prasa ne tikai tehniskus risinājumus, bet arī skaidru stratēģiju, pietiekamu finansējumu un ciešu sadarbību starp visām iesaistītajām pusēm.

Vēlos uzsvērt, ka AVIS veiksmīga darbība nav tikai VARAM atbildība – tā ir kopīga atbildība, kurā būtiska loma ir arī pašvaldībām, VDAA, iesaistītajiem komersantiem un citām institūcijām. Tikai koordinēta rīcība, skaidri definēti mērķi un savstarpēja izpratne un uzticēšanās ļaus sasniegt AVIS izveides pamatmērķi – nodrošināt iedzīvotājiem pieejamu, saprotamu un efektīvu atvieglojumu sistēmu, vienlaikus optimāli izmantojot gan valsts, gan pašvaldību resursus.

Pateicamies par sadarbību VARAM, VDAA, LPS un pašvaldību pārstāvjiem. Aicinu ikvienu iesaistīto institūciju izmantot šīs revīzijas secinājumus kā pamatu uzlabojumiem un kopīgi strādāt pie tā, lai atvieglojumu sistēma Latvijā kļūtu par efektīvas rīcības un labas pārvaldības piemēru.

Ar cieņu
departamenta direktors

Oskars Erdmanis

Saīsinājumi, termini un skaidrojumi

Saīsinājums	Skaidrojums
VARAM	Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija
VDAA	Valsts digitālās attīstības aģentūra
VRAA	Valsts reģionālās attīstības aģentūra
LPS	Latvijas Pašvaldību savienība
AVIS	Atvieglojumu vienotā informācijas sistēma
SOPA	Sociālās palīdzības un sociālo pakalpojumu administrēšanas lietojumprogramma
NINO	Nekustamā īpašuma nodokļa administrēšanas lietojumprogramma
NĪN	Nekustamā īpašuma nodoklis
eID karte	Personas apliecība jeb elektroniskā identifikācijas karte
SIA	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību
ERAF	Eiropas Reģionālās attīstības fonds
ANM	Atvēršanas un noturības mehānisms
ES	Eiropas Savienība
Termins	Skaidrojums
Atvieglojumi	Revīzijas ietvaros termins “Atvieglojumi” tiek lietots, lai apzīmētu pašvaldību piešķirtos pabalstus, kompensācijas, atlaides, līdzfinansējumu vai citus maksājumus, kas ietekmē pašvaldības budžetu saskaņā ar pašu pašvaldību brīvas iniciatīvas ietvaros pieņemtiem lēmumiem par izdevumu palielināšanu vai ieņēmumu samazināšanu noteikto Atvieglojumu izpildei.

Saturs

Saīsinājumi, termini un skaidrojumi	4
Kopsavilkums un sagaidāmie rezultāti pēc ieteikumu ieviešanas.....	6
Ziņojuma struktūra	11
Jomas raksturojums.....	12
Vai Atvieglojumi pašvaldībās sasniedz konkrētus mērķus, vai tie ir noteikti, ņemot vērā finansiālo iespēju principu, un tiek efektīvi administrēti?	14
1. Vai pašvaldībās noteiktie Atvieglojumi sasniedz konkrētu mērķi un ir noteikti, ņemot vērā pašvaldības budžeta iespējas?	14
1.1. Vai pašvaldības nosaka Atvieglojumus saistībā ar pašvaldības darbības mērķiem un norāda sasniedzamo rezultātu?	16
1.2. Vai pašvaldības, nosakot Atvieglojumus, ņem vērā finansiālo iespēju principu un tos piešķir pēc vienotiem nosacījumiem?	21
2. Vai pašvaldības spēj efektīvi administrēt pašu noteiktos Atvieglojumus?.....	24
2.1. Vai pašvaldību noteiktajiem Atvieglojumiem ir ekonomiski pamatots apmērs un tiek apzinātas administrēšanas izmaksas?	26
2.2. Vai pašvaldībās izmantotās metodes (tajā skaitā informāciju sistēmas) nodrošina efektīvu Atvieglojumu administrēšanu?	30
2.3. Vai ir nodrošināti priekšnosacījumi AVIS lietošanas uzsākšanai pašvaldībās?.....	33
Informācija par revīziju.....	41
Vērtēšanas kritēriji	44
Pielikumi	49
1. pielikums. Pašvaldību rīcības novērtējums atbilstoši revīzijā izvirzītajiem kritērijiem	49
2. pielikums. Unikālie Atvieglojumu veidi izlases pašvaldībās.....	50
3. pielikums. Pašvaldību sniegtā informācija par Atvieglojumiem nepieciešamā finansējuma plānošanu	52
4. pielikums. AVIS ieviešanas sociālekonomiskie ieguvumi	55

Kopsavilkums un sagaidāmie rezultāti pēc ieteikumu ieviešanas

Pašvaldību piešķirtie atvieglojumi – ļoti dažādi un plaši pielietoti, bet budžetam smagnēji

Pašvaldības, nodrošinot autonomās funkcijas un brīvprātīgas iniciatīvas vai īstenojot pašvaldībām deleģētos pārvaldes uzdevumus, ir tiesīgas piešķirt iedzīvotājiem, komersantiem, nevalstiskajām organizācijām un citām privātpersonām pabalstus, kompensācijas, atlaides, līdzfinansējumu vai citus maksājumus (turpmāk – Atvieglojumi).

Tā kā pašvaldības Atvieglojumus piešķir tām likumā noteiktās kompetences ietvaros, izlietojot tam ik gadu ievērojamus budžeta līdzekļus, ir būtiski, ka Atvieglojumi sasniedz tiem pašvaldības izvirzītos mērķus. Piemēram, tie var veicināt iedzīvotāju piesaisti vai noturību pašvaldībā, palīdzēt attīstīt uzņēmējdarbību, mazināt satiksmes intensitāti, atbalstīt mazturīgos iedzīvotājus utt. Turklāt atbilstoši labas pārvaldības principiem ir vēlams periodiska pārlicināšanās, vai piemērotie Atvieglojumi joprojām sasniedz iecerētos mērķus, nerada nesamērīgas administrēšanas izmaksas un birokrātisku slogu saņēmējiem, un vai nav nepieciešams veikt izmaiņas.

Atvieglojumi, protams, ietekmē pašvaldības budžetu, jo rada pašvaldību izdevumu palielināšanu vai ieņēmumu samazināšanu. Tā kā 2024. gadā daudzām pašvaldībām trūka finansējuma funkciju izpildei, un starptautiskie eksperti kā vienu no iemesliem norādīja¹ nepietiekamus patstāvīgus ienākumus no nodokļiem un nodevām pašvaldībās, kā arī pēdējos gadus pašvaldībām ir lieli izaicinājumi budžetos izdevumus sabalansēt ar atbilstošiem ieņēmumiem, Valsts kontrole veica revīziju sešās izlases pašvaldībās – Tukuma, Olaines, Ropažu, Bauskas novads un Rēzeknes un Jūrmalas valstspilsētas (turpmāk – izlases pašvaldības) un VARAM – lai izvērtētu Atvieglojumu piešķiršanas efektivitāti, kā arī šobrīd aktuālos izaicinājumus to administrēšanā, ieviešot Atvieglojumu vienoto informācijas sistēmu (turpmāk – AVIS). Pārbaudes netika veiktas ar sociālajiem pakalpojumiem un sociālo palīdzību saistītiem atvieglojumu veidiem, kas normatīvajos aktos ir noteikti kā pašvaldību pienākums nevis brīva izvēle.

Dažādiem Atvieglojumiem pašvaldībās tiek novirzīti ievērojami finanšu līdzekļi. Tomēr revīzijā konstatēts, ka šo atbalsta pasākumu noteikšanas, piešķiršanas un administrēšanas procesā nav izveidoti visi nepieciešamie priekšnoteikumi. Līdz ar to pašvaldībām ne vienmēr ir iespēja objektīvi novērtēt, vai piešķirtie atvieglojumi sasniedz iecerētos mērķus un ietekmē noteiktās iedzīvotāju mērķa grupas.

Izlases pašvaldībās tiek piešķirti no 35 līdz 55 Atvieglojumiem (piemēram, transporta izdevumu kompensācija, pabalsts apģērba iegādei, u.c.), kur lielākais Atvieglojumu skaits 2024. gadā bija Jūrmalas valstspilsētas pašvaldībā.

Analizējot informāciju izlases pašvaldību 2022., 2023. un 2024. gada pārskatos, identificējami tikai ar sociālo palīdzību saistītie pašvaldību noteiktie Atvieglojumi 16,5 milj. *euro* vērtībā. Tomēr revīzijas laikā iegūtie pierādījumi liecina, ka faktiskais brīvprātīgo Atvieglojumu apmērs, kas ietekmē pašvaldību budžetus – palielinot izdevumus vai samazinot ieņēmumus –, ir ievērojami lielāks un sasniedz 88,7 milj. *euro* jeb 7 % no kopējiem izdevumiem. Jāuzsver, ka dažādu Atvieglojumu finansiālo ietekmi kopumā gada pārskatā vienkopus nav paredzēts uzrādīt, un tas atbildīgajiem lēmējiem pašvaldībās ir jāņem vērā, apstiprinot budžetus vai lemjot par jauniem Atvieglojumiem, lai neradītu papildu slogu uz pašvaldības budžetu un iespējām izpildīt pašvaldības funkcijas.

Revīzijā ir secināts, ka izlases pašvaldības nepieciešamo finansējumu Atvieglojumu piešķiršanai pamatā plāno, balstoties uz iepriekšējā gada faktisko izpildi, nesaistot to ar vērtējumu par pašvaldības mērķu

¹ <https://lvportals.lv/dienaskartiba/368805-pec-izpetes-starptautiskie-eksperti-konstate-stabila-finansejuma-trukumu-latvijas-pasvaldibam-pamatfunkciju-veiksanai-2024> (resurss skatīts 22.05.2025.).

sasniegšanu vai ietekmi uz autonomo funkciju vai deleģēto valsts pārvaldes uzdevumu izpildi, kā to nosaka Pašvaldību likums².

Lai gan konkrētu vai vairāku līdzīgu Atvieglājumu mērķi var izrietēt no pašvaldības attīstības plānošanas vai citiem dokumentiem, izvērtējot izlases pašvaldību Atvieglājumus, to noteikšanas lēmumus pavadošos dokumentus un intervējot izlases pašvaldību atbildīgās amatpersonas, ir secināms, ka pašvaldības var veicināt labo praksi un atbildīgāku rīcību ar finanšu līdzekļiem, tajā skaitā, nosakot konkrētākus Atvieglājumu mērķus un finansēšanas prioritātes, kā arī periodiski pārskatīt, vai visi Atvieglājumi joprojām ir aktuāli un rada plānoto ietekmi.

Tomēr tas var nebūt iespējams gadījumos, ja mērķi tiek noteikti vispārīgi un tos neraksturo rezultatīvie rādītāji, jo revīzijā tika konstatēts, ka no izlases pašvaldību 149 Atvieglājumiem tikai 13 jeb 9 % ir noteikti rezultatīvie rādītāji, tādi kā deklarēto iedzīvotāju skaita pieaugums, izglītojamo skaita īpatsvars un izmešu samazinājums.

Revidējamā laika posmā Rēzeknes valstspilsētas, Bauskas un Olaines novadu pašvaldības atteicās kopumā no 13 Atvieglājumu (piemēram, *pabalsts nozīmīgā kāzu jubilejā, pabalsts jaundzimušā aprūpei, atbalsts aizbildnim*) piešķiršanas, nesaistot to ar vērtējumu par konkrēto Atvieglājumu ietekmi uz pašvaldības mērķu sasniegšanu. Pašvaldības to pamatoja tikai ar budžeta izdevumu optimizāciju.

Vēl viens būtisks aspekts, kas ietekmē gan konkrētā Atvieglājuma efektivitāti, gan pašvaldības budžetu, ir precīza Atvieglājuma mērķa grupas noteikšana. Lai objektīvi novērtētu piešķirto Atvieglājumu ietekmi uz pašvaldības budžetu, lemjot par kāda Atvieglājuma noteikšanu, ir būtiski apzināt attiecīgā Atvieglājuma saņēmēju mērķa grupu un tās lielumu. Tomēr tikai 51 % no revīzijā izskatītajiem 149 Atvieglājumiem tiek apzināts faktiskais mērķa grupas (piemēram, izglītojamie, pensionāri, daudzbērnu ģimenes, maznodrošinātās un trūcīgās personas) lielums.

Pārlietu šauras mērķa grupas noteikšanas gadījumā radīsies personu loks, kas nesaņems attiecīgo Atvieglājumu, savukārt pārlietu plašas mērķa grupas noteikšana radīs nevajadzīgus izdevumus pašvaldības budžetam. Revīzijā ir secināts, ka 43 no 149 Atvieglājumiem jeb 29 % gadījumu izlases pašvaldībās Atvieglājumi tiek piešķirti bez pārliecināšanās, ka to saņēmējiem ir nepieciešamība pēc attiecīgā Atvieglājuma. Revidējamā laika posmā izlases pašvaldības šādu Atvieglājumu piešķiršanai kopsummā ir izlietojušas 7,3 milj. *euro* (piemēram, pabalsts individuālo mācību piederumu iegādei bērniem, pabalsts nozīmīgā dzīves jubilejā, pabalsts valsts svētkos u.c.). Piemēram, Olaines un Ropažu novadu pašvaldības revidējamā laika posmā ir izlietojušas kopsummā 708 tūkst. *euro* Atvieglājumiem transporta izdevumu kompensēšanai bez pārliecināšanās, vai visiem, kam šis Atvieglājums tiek piešķirts, tas tiešām ir nepieciešams.

Progresīvs instruments ar izaicinājumiem: AVIS loma pašvaldību atvieglājumu sistēmā

Līdz šim izlases pašvaldībās noteiktie Atvieglājumi tiek administrēti dažādi. Vairumā gadījumu sociāla rakstura Atvieglājumu administrēšanai tiek izmantotas tādas informācijas sistēmas kā SOPA un NINO. Cita veida Atvieglājumiem, piemēram, izglītojamo ēdināšanai un sabiedriskā transporta pakalpojumiem, pašvaldībās ir ieviesta dažāda administrēšanas prakse, atkarībā no tā, vai pakalpojuma sniegšanu organizē pati pašvaldība vai privāts komersants.

Tieši ar mērķi samazināt administratīvo slogu valsts un pašvaldību Atvieglājumu administrēšanā, uzlabot budžeta plānošanu, kā arī **veikt analīzi par esošās valsts un pašvaldību politikas īstenošanu un sasniegtajiem mērķiem**, VARAM 2018. gadā uzsāka ambiciozu projektu – AVIS izveidi.

² Pašvaldību likuma 5. panta trešā daļa.

AVIS ir tieši minēta Valdības rīcības plānā kā instruments atvieglājumu pārvaldības optimizēšanai.³ Tās ieviešana ir cieši saistīta ar vairākām VARAM darbības stratēģijas 2024.-2027. gadam⁴ prioritātēm digitālās transformācijas jomā. Piemēram, “digitālā pašapkalpošanās un pieejamība” – sevī ietver pakalpojumu pieejamību jebkurā vietā un laikā, tostarp digitālā veidā, un “pakalpojumu platformu attīstība un sadarbība” – AVIS tiek veidota kā koplietojama valsts pārvaldes platforma, kas ir sadarbīga gan publiskajā, gan privātajā sektorā.

Uzlabojot saziņu starp atvieglājuma devējiem un saņēmējiem, tiks panākts lielāks caurspīdīgums un precizitāte atvieglājumu piešķiršanā un kontrolē, nodrošinot, ka atvieglojumus saņem tikai tās personas, kurām tie pienākas, savukārt iedzīvotājiem būs iespēja vienuviet pārvaldīt savus saņemšanai pieteiktos atvieglojumus.⁵

Kā ne mazāk svarīgs ieguvums tika minēta iespēja nodrošināt valsts informācijas sistēmās esošo datu izmantošanu citās valsts un pašvaldību iestādēs, nepieprasot datu subjektiem iesniegt tos atkārtoti, līdz ar to iedzīvotājiem būs iespēja saņemt pašvaldības pakalpojumu ar atvieglojumu bez sociālo statusu apliecināšanu, apliecību u.c. dokumentu uzrādīšanas.

AVIS izmantošana nav pašvaldību brīvprātīga izvēle, jo atvieglājuma devējam, kas no valsts vai pašvaldības budžeta piešķir vai administrē atvieglojumu, ir obligāts pienākums no 2024. gada nogales saskaņā ar Atvieglājumu vienotās informācijas sistēmas likumu (turpmāk – AVIS likums). Līdz ar to ņemot vērā jēdziena “Atvieglojums” plašo definīciju AVIS likumā, izlases pašvaldībās kopumā vismaz 47 Atvieglojumu, kas saistīti ar pakalpojumu (preču) izmantošanu, administrēšanai jau bija jānotiek AVIS.

AVIS – obligāta, bet neizmantojama: pašvaldības bez atbalsta un finansējuma

AVIS sistēmas izveidē jau ieguldīti 2,7 milj. *euro*, taču pašvaldības to faktiski neizmanto. Tās uzturēšanai no valsts budžeta ik gadu būs nepieciešami vismaz 460 tūkst. *euro*, un valsts piedāvātais ieviešanas atbalsts pašvaldībām – 2,9 milj. *euro* no ANM līdzekļiem – ir nepietiekams, jo jau 12 pašvaldību pieteikumi veido 96 % no šīs summas. Turklāt, pretēji sākotnēji cerētajam ietaupījumam, pašvaldībām, lai uzsāktu AVIS lietošanu, būs jāsedz būtiskas papildu izmaksas – viena atvieglājuma integrēšana var izmaksāt līdz pat 478 tūkst. *euro* vienai pašvaldībai.

Bez būtiskām izmaiņām AVIS ieviešanā un atbalsta mehānismos pastāv augsts risks, ka arī turpmākie ieguldījumi kļūs par neveiksmīgu investīciju piemēru, nesasniedzot ne plānotos ietaupījumus 4,6 milj. *euro* apmērā 2024. un 2025. gadā, ne ilgtermiņa ietaupījumu 30,4 milj. *euro* apmērā 10 gadu laikā.

Lai gan AVIS ir noteikta kā svarīgs instruments Atvieglājumu pārvaldības optimizēšanai un ir cieši saistīta ar VARAM stratēģiskajiem mērķiem digitālās transformācijas jomā, VARAM un VDAA nav izstrādājušas ilgtermiņa plānu, kā sistēma attīstīsies pēc sākotnējās ieviešanas, kā tiks nodrošināts tās uzturēšanas un paplašināšanas finansējums, kā arī nav noteikts termiņš, kad sistēma būs pilnībā funkcionāla un kritēriji, kas ļautu to novērtēt. Tas rada būtisku risku, ka galvenais AVIS mērķis – efektīva un caurskatāma atvieglājumu pārvaldība visā valstī – netiks sasniegts

³ Ministru kabineta 20.01.2024. rīkojuma Nr. 55 “Par Valdības rīcības plānu Deklarācijas par Evikas Siliņas vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību īstenošanai” pielikums “Valdības rīcības plāns” II. daļas “Latviska un iekļaujoša Latvija” 019. uzdevuma 19.7. pasākums.

⁴ Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas stratēģija 2024.-2027. gadam (apstiprināta ar 26.01.2024. rīkojumu Nr. 1-2/11).

⁵ Ministru kabineta 21.12.2021. noteikumu Nr. 871 “Atvieglājumu vienotās informācijas sistēmas noteikumi” 2.1. un 2.2. apakšpunkts un anotācija, Atvieglājumu vienotās informācijas sistēmas likuma 7. pants.

VARAM nav pietiekami koordinējis sadarbību ar pašvaldībām par AVIS izstrādi un ieviešanu, lai tās savlaicīgi, ērti un bez būtiskiem finanšu līdzekļu ieguldījumiem, uzsāktu AVIS lietošanu likumā noteiktajā termiņā. Tā rezultātā pašvaldībām ir grūtības uzsākt AVIS lietošanu.

VARAM nav veikusi pietiekamas darbības. Pašvaldības šo sistēmu faktiski neizmanto un plānoto ietaupījumu vietā pašvaldībām ir nepieciešami būtiski finanšu līdzekļi, lai uzsāktu AVIS izmantošanu.

Pirmkārt, nav definēts, kuriem no pašvaldību noteiktajiem Atvieglotajiem ir obligāti lietojama AVIS. Valsts kontroles iegūtā informācija liecina, ka AVIS likuma definīcijai atbilst līdz pat 20 Atvieglotajiem katrā Latvijas pašvaldībā, un 35 līdz 55 Atvieglotie revīzijas izlasē iekļautajās pašvaldībās.

Līdz ar to revidentu ieskatā tikai pēc visu Atvieglotumu identificēšanas, izvērtēšanas, prioritizēšanas, administrēšanas izmaksu apzināšanas resursu ietilpīgāko Atvieglotumu administrēšanai, kā arī administrēšanas procesu standartizēšanas, prasība par obligātu AVIS izmantošanu pašvaldību Atvieglotumu administrēšanai AVIS būtu pamatota un lietderīga.

Otrkārt, ne AVIS izveides sākotnējā posmā, ne šobrīd nav izveidots vienots tehnisks risinājums (modulis) pašvaldību Atvieglotumu integrēšanai AVIS sistēmā, kas prasa risinājumus un izmaksas, kas gulstas uz pašvaldībām. VDAA ir atbildīga par darījumu moduli, bet pašvaldību informācijas tehnoloģiju speciālistiem ir jādomā par sistēmas savietojamību ar pašvaldībās esošajiem risinājumiem vai jāizveido jauni risinājumi.

Tā vietā, piemēram, attiecībā uz izglītojamo ēdināšanas pakalpojumiem izglītības iestādēs, kuru administrēšanu AVIS vēlas uzsākt liela daļa pašvaldību, VDAA būtu jāattīsta vienots risinājums, kuru ir iespējams izmantot visās pašvaldībās. Tikai viena Atvieglotuma veida – izglītojamo ēdināšanas pakalpojuma, integrēšana AVIS vienai pašvaldībai var izmaksāt no 40 tūkst. *euro* līdz 478 tūkst. *euro*, bez tam būs nepieciešamas ikgadējās uzturēšanas izmaksas vidēji 4,3 tūkst. *euro*.

AVIS ieviešanas un uzturēšanas izmaksas katrai pašvaldībai būs atšķirīgas, jo izmaksu apmērs ir atkarīgs no vairākiem faktoriem. Piemēram, ja pašvaldībai ir savs identifikācijas līdzeklis, tad no identifikācijas līdzekļa veida (aplikācija, QR kods, bankas karte, apliecība ar čipu u.c.) būs atkarīgas lasīšanas iekārtu programmēšanas un uzturēšanas izmaksas. Ja pašvaldībai ir sava atvieglotumu administrēšanas informācijas sistēma, tad ērtāk esošo sistēmu integrēt ar AVIS sistēmu.

Turklāt arī valsts piedāvātais risinājums AVIS lietošanas uzsākšanu finansēt no ANM līdzekļiem – 2,9 milj. *euro* ar projekta “Atvieglotumu pārvaldības pakalpojuma pilnveide un ieviešanas atbalsts” palīdzību, ir nepietiekams visām 43 pašvaldībām, jo 12 pašvaldību pieteikumi nepieciešamajam finansējumam (izglītojamo ēdināšanas un/vai sabiedriskā transporta pakalpojumu Atvieglotajiem) jau veido 2,7 milj. *euro*, kas ir 96 % no pieejamā ANM finansējuma.

Tāpat sistēmas izmantošanu neveicina fakts, ka nav nodrošināts vienots atvieglotumu saņēmēju identifikācijas līdzeklis, kā rezultātā pašvaldībām ir nepieciešami būtiski finanšu līdzekļi – līdz pat 40 tūkst. *euro* gadā katrai savu individuālu lokālu risinājumu izveidošanai un uzturēšanai. Kā vienu no situācijas risinājumiem VARAM saskata eID kartes izmantošanu vienotai atvieglotumu saņēmēju identifikācijai.

VARAM un VDAA sadarbībā ar pašvaldībām un citām kompetentajām institūcijām aktīvi nerisinot iepriekš norādītās problēmas, visticamāk netiks sasniegti AVIS ieviešanas rezultātā plānotie administratīvo resursu ietaupījumi pašvaldībās gan īstermiņā 2024. un 2025. gadā – 4,6 milj. *euro*, gan ilgtermiņā kopumā 10 gados – 30,4 milj. *euro*, jo kopš 2025. gada janvāra AVIS lietošanu vienam Atvieglotumam – braukšanas maksas atvieglotumi sabiedriskajā transportā, ir uzsākusi tikai viena

pašvaldība (Liepājas valstspilsētas pašvaldība), kurai AVIS lietošanas uzsākšanai nepieciešamo procesu nodrošināšana prasīja vairāk nekā divus gadus.

Tomēr ņemot vērā faktiski piešķirto Atvieglājumu dažādību, skaitu – līdz pat 20 katrā Latvijas pašvaldībā –, atšķirības administrēšanas praksē un tehniskajos risinājumos, kā arī pašvaldību cilvēkresursu un izmaksu uzskaites problemātiku, administratīvo resursu ietaupījums pašvaldībās pirms šo priekšnosacījumu sakārtošanas nav precīzi nosakāms.

Pamatojoties uz revīzijā konstatēto un secinājumiem, Valsts kontrole ir sniegusi divus ieteikumus. Tos ieviešot:

- ✓ pašvaldības, nosakot Atvieglājumus, izvērtēs to piešķiršanas nepieciešamības pamatojumu konkrētai iedzīvotāju mērķa grupai, lai tie nodrošinātu mērķtiecīgu finanšu līdzekļu izlietojumu ar skaidru un saprotamu ietekmi uz pašvaldības mērķiem, kā arī identificēs Atvieglājumus, kuriem no tiem ir iespējams procesu standartizēšana un administrēšana AVIS;
- ✓ VARAM sadarbībā ar pašvaldībām izstrādās AVIS ilgtermiņa attīstības plānu, nosakot konkrētus termiņus sistēmas pilnvērtīgai izmantošanai, kā arī nosakot finansējuma avotus sistēmas darbības ieviešanai, uzturēšanai un pilnveidošanai, vienkāršojot pašvaldību darbu Atvieglājumu administrēšanā un optimāli izmantojot publiskos resursus.

Ziņojuma struktūra

Informācija ziņojumā izklāstīta šādā secībā:

- ✓ revidējamās jomas raksturojums – informācija par Atvieglojumu noteikšanu un piešķiršanas administrēšanu pašvaldībās;
- ✓ revīzijas konstatējumi, secinājumi un ieteikumi, sadalot tos divās nodaļās, kurās ir sniegts Valsts kontroles viedoklis, izsecinot būtiskāko un pamatojot ar revīzijas konstatējumiem;
- ✓ informācija par revīziju – revīzijas mērķis, juridiskais pamatojums, revīzijas apjoms, vērtēšanas kritēriji un pārbaūžu metodes.

Ziņojuma pirmajā nodaļā ir vērtēts, vai pašvaldībās noteiktie Atvieglojumi sasniedz konkrētu mērķi un vai tie ir noteikti, ņemot vērā pašvaldības budžeta iespējas nodrošināt pašvaldību autonomo funkciju izpildi.

Otrajā nodaļā ir vērtēts, kā pašvaldības administrē pašu noteiktos Atvieglojumus un kādi ir pašvaldību izaicinājumi, lai izpildītu likuma prasību par obligātu AVIS izmantošanu pašvaldību Atvieglojumu administrēšanā.

Vērtēšanas kritēriju sadaļā sniegtas atbildes uz revīzijas jautājumiem saskaņā ar revīzijas kritērijiem, pamatojot kritērija sasniegšanas pakāpi.

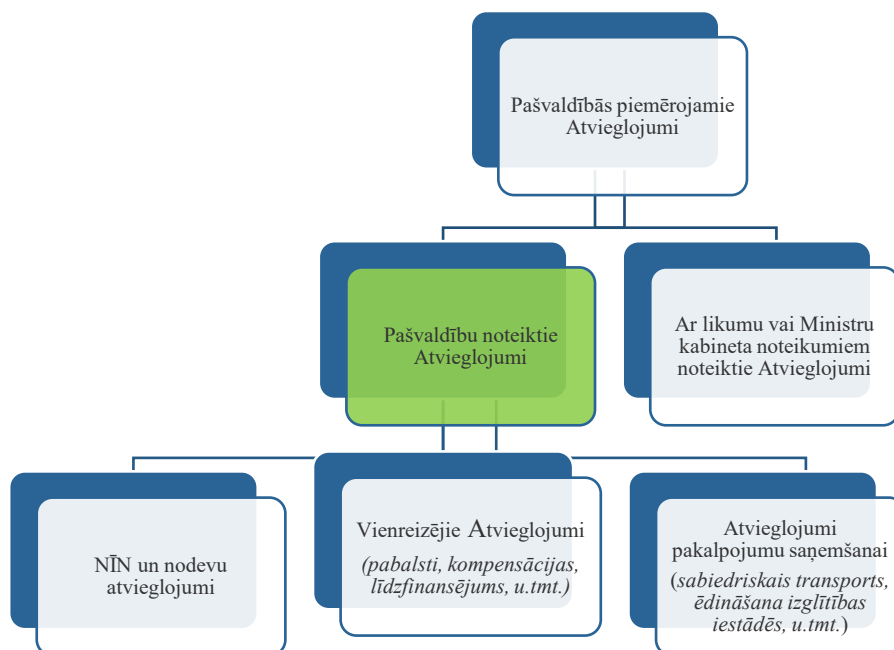
Jomas raksturojums

Pašvaldība patstāvīgi nodrošina tai tiesību aktos noteikto funkciju un uzdevumu izpildi savas administratīvās teritorijas iedzīvotāju interesēs un ir atbildīga par to.⁶

Savas funkcijas un uzdevumus pašvaldības pilda atbilstoši tiesību aktiem un noslēgtajiem publisko tiesību līgumiem. Funkciju un deleģēto uzdevumu izpilde tiek finansēta no pašvaldības budžeta.

Pašvaldības dome var izdot saistošos noteikumus, lai nodrošinātu pašvaldības autonomo funkciju un brīvprātīgo iniciatīvu izpildi [...].⁷ Pašvaldībām, izstrādājot saistošos noteikumus un vērtējot to izdošanas mērķi, ir jānoskaidro noteikto Atvieglojumu ietekme uz pašvaldības budžetu, kā arī izmaksu samērīgums salīdzinājumā ar izvirzīto mērķu sasniegšanas ieguvumiem.

Pašvaldības administrē gan dažādus visā valsts teritorijā piemērojamus Atvieglojumus, gan konkrēti tās administratīvajā teritorijā noteiktus Atvieglojumus (detalizēti skatīt 1. attēlu). Revīzijā pārbaudes veiktas par Atvieglojumiem, kas tiek noteikti katras konkrētās pašvaldības administratīvajā teritorijā.

1. attēls. Pašvaldībās piemērojamie Atvieglojumi.

Lai sekmētu ilgtspējīgu un stabilu attīstību, kā arī uzlabotu iedzīvotāju dzīves kvalitāti, viens no pamatprincipiem, kas pašvaldībām jāievēro, nosakot Atvieglojumus, ir finansiālo iespēju princips. Proti, jāizvērtē esošie un vidējā termiņā prognozētie resursi un jāpiedāvā efektīvākie risinājumi attiecībā uz nosprausto mērķu sasniegšanai nepieciešamajām izmaksām.⁸

Pašvaldībās Atvieglojumu noteikšana veicina efektīvu pašvaldību funkciju nodrošināšanu, ja Atvieglojumu noteikšanas mērķi ir skaidri definēti un pamatoti, tie ir vērsti uz konkrētu mērķa grupu un

⁶ Pašvaldību likuma 2. panta pirmā daļa.

⁷ Pašvaldību likuma 44. panta otrā daļa.

⁸ Attīstības plānošanas sistēmas likuma 1. pants, 5. panta otrās daļas 5. punkts.

rada pievienoto vērtību pašvaldības administratīvās teritorijas attīstībā, nevis tikai samazina pašvaldības finanšu līdzekļus.

Pēc pašvaldību administratīvi teritoriālās reformas tika apvienotas vairākas pašvaldības ar atšķirīgām pieejām Atvieglojumu noteikšanai un piemērošanai. Tāpēc būtiska nozīme ir vienotas Atvieglojumu noteikšanas sistēmas izveidošanai, lai nodrošinātu vienlīdzīgu pieeju pašvaldības administratīvajā teritorijā un mazinātu neapmierinātību un nevienlīdzību dažādās sabiedrības grupās.

VARAM ir atbildīga, ka, sākot ar 2024. gada 1. novembri, ir ieviesta AVIS, lai nodrošinātu drošu, ērtu un efektīvu Atvieglojumu datu uzskaiti un pārvaldību. AVIS ir norādīta arī valdības rīcības plānā⁹ kā instruments Atvieglojumu pārvaldības optimizēšanai, lai nodrošinātu efektīvāku valsts un pašvaldību līdzekļu izlietošanu.

AVIS ieviešana ir cieši saistīta ar vairākām VARAM darbības stratēģijas 2024.–2027. gadam¹⁰ prioritātēm digitālās transformācijas jomā. No tām galvenās saistītās prioritātes saskaņā ar VARAM sniegto informāciju¹¹ ir:

- digitālā pašapkalpošanās un pieejamība – VARAM stratēģijā uzsvērts, ka būtiskākajiem valsts pakalpojumi iedzīvotājiem jābūt pieejamiem jebkurā vietā un laikā, tostarp digitālā veidā; AVIS nodrošinās iedzīvotājiem vienotu piekļuvi informācijai par viņiem pieejamajiem Atvieglojumiem;
- pakalpojumu platformu attīstība un sadarbība – AVIS paredzēta kā koplietojama valsts pārvaldes platforma, kas ir sadarbīga gan publiskajā, gan privātajā sektorā;
- personas datu aizsardzība un drošība – AVIS nodrošina personas datu aizsardzību un drošu infrastruktūru, kas atbilst VARAM digitālās transformācijas stratēģijas prasībām.

⁹ Ministru kabineta 20.01.2024. rīkojuma Nr. 55 “Par Valdības rīcības plānu Deklarācijas par Evikas Siliņas vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību īstenošanai” pielikuma “Valdības rīcības plāns” II daļas “Latviska un iekļaujoša Latvija” 019. uzdevuma 19.7. pasākums.

¹⁰ Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrijas stratēģija 2024.–2027. gadam (apstiprināta ar 21.03.2025 rīkojumu Nr. 1-2/38).

¹¹ VARAM 17.01.2025. e-pasta vēstule.

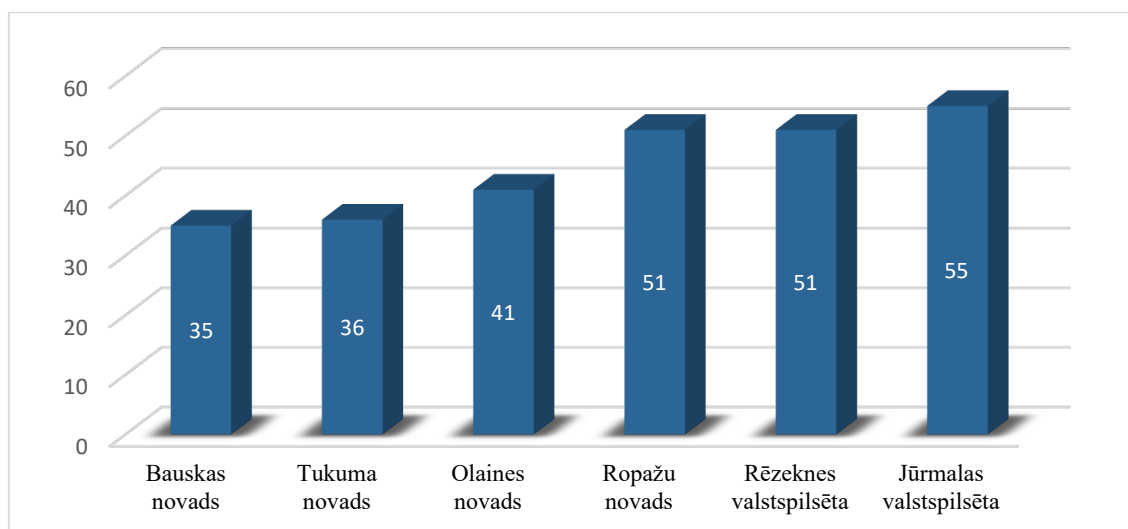
Vai Atvieglojumi pašvaldībās sasniedz konkrētus mērķus, vai tie ir noteikti, ņemot vērā finansiālo iespēju principu, un tiek efektīvi administrēti?

1. Vai pašvaldībās noteiktie Atvieglojumi sasniedz konkrētu mērķi un ir noteikti, ņemot vērā pašvaldības budžeta iespējas?

Izlases pašvaldībās pastāv liela dažādība Atvieglojumu noteikšanā, tas ir:

- sociālo pabalstu veidu, to skaita un saņēmēju loka noteikšanā (līdzīgi vai pat identiski pabalstu veidi pašvaldībās tiek izmaksāti visiem iedzīvotājiem vai tiem, kas atbilst noteiktam statusam, neatkarīgi no to ienākumu apmēra, *piemēram, visām ģimenēm ar bērniem vai visiem pensionāriem*, bet citās pašvaldībās – tikai trūcīgām vai maznodrošinātām ģimenēm (personām), kuru ienākumi nepārsniedz noteiktu ienākumu sliekšni);
- mērķa grupu izvēlē un apmēra noteikšanā (piemēram, brīvpusdienas izglītojamajiem, bērnu piedzimšanas pabalsts, apbedīšanas pabalsts, transporta izdevumu kompensēšana un NĪN atvieglojumi);
- vēsturiski noteikto pabalstu piešķiršanā (piemēram, politiski represētām personām un Černobiļas AES dalībniekiem paredzētie pabalsti un/vai svētku pabalsti noteiktām iedzīvotāju grupām – senioriem jubilejās, kāzu jubilejās, Ziemassvētkos vai valsts svētkos u. tml).

Saskaņā ar izlases pašvaldību sniegto informāciju tajās kopumā ir noteikti 269 Atvieglojumi. Atvieglojumu veidi izlases pašvaldībās ir no 35 līdz 55 (detalizēti skatīt 2. attēlu), kur lielākais Atvieglojumu skaits ir Jūrmalas valstspilsētas pašvaldībā.

2. attēls. Izlases pašvaldībās noteikto Atvieglojumu veidu skaits.

Pašvaldībām ir svarīgi apzināt tās administratīvajā teritorijā dzīvojošo iedzīvotāju struktūru – cik pašvaldībā dzīvo ģimeņu ar bērniem, cik ir pensijas vecuma iedzīvotāju, cik iedzīvotāju ir darbaspējas vecumā u. c.

Pašvaldībām ir noteikti pienākumi sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības sniegšanā, tostarp pašvaldībai, kuras teritorijā ir deklarēta personas dzīvesvieta, ir pienākums nodrošināt personai iespēju saņemt tās vajadzībām atbilstošus sociālos pakalpojumus un sociālo palīdzību¹² (turpmāk – sociālais atbalsts), tas ir, pašvaldībām:

- sociālā atbalsta ietvaros ir pienākums nodrošināt dažādus pakalpojumus, piemēram, aprūpes mājās pakalpojums, krīzes centra pakalpojums, grupu mājas (dzīvokļa) pakalpojums, ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojums institūcijā, patversmes vai naktspatversmes pakalpojums;¹³
- ir tiesības par saviem līdzekļiem papildus likumā noteiktajiem pakalpojumiem nodrošināt citus sociālos pakalpojumus, kā arī tiesības noteiktos sociālos pakalpojumus nodrošināt citām personu grupām;¹⁴
- sociālos pakalpojumus jānodrošina apjomā, kas atbilst pašvaldības gadskārtējā budžeta ietvaros pieejamiem līdzekļiem.¹⁵

Sociālie pakalpojumi ir pasākumi, kurus nodrošina valsts vai pašvaldība naudas vai mantisko pabalstu vai citu pakalpojumu veidā, lai veicinātu personas sociālo tiesību pilnvērtīgu īstenošanu.¹⁶

Attiecībā uz sociālo atbalstu revīzijas pieejā paredzēto kritēriju izpildes pārbaudes netika veiktas.

Izlases pašvaldībās kopumā noteikti 269 Atvieglojumi, no kuriem ar sociālo atbalstu, kas pašvaldībām ir jānodrošina atbilstoši normatīvajos aktos noteiktai kārtībai, nav saistīti 149 Atvieglojumi. No tiem izlases pašvaldībās kopumā vismaz 47 Atvieglojumi atbilst jēdziena “Atvieglojums” tvērumam un interpretācijai AVIS likuma izpratnē.

Lai gan izlases pašvaldības revidējamā laika posmā kopumā Atvieglojumiem izlietoja 88 746 600 *euro*, tomēr pašvaldību gada pārskatos ir identificējami tikai ar sociālo palīdzību saistītie brīvprātīgo iniciatīvu izdevumi Atvieglojumiem, kas ir 18,6 % no kopējā piešķirto Atvieglojumu apmēra.

Pašvaldībās nav radīti priekšnosacījumi tam, lai, nosakot Atvieglojumus, netiktu radīti riski pašvaldību autonomo funkciju izpildei, jo nepieciešamais finansējums Atvieglojumu piešķiršanai pamatā tiek plānots, balstoties uz iepriekšējā gada izpildi, neapzinot faktiski nepieciešamo finansējumu Atvieglojumu piešķiršanai kārtējam gadam un izmaiņas iedzīvotāju mērķa grupās.

¹² Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 9. panta pirmā daļa (redakcija spēkā līdz 20.01.2025.).

¹³ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 9. panta 1.¹ daļa (redakcija no 21.01.2025.).

¹⁴ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 9. panta 1.² daļa (redakcija no 21.01.2025.).

¹⁵ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 9. panta 1.³ daļa (redakcija no 21.01.2025.).

¹⁶ Likuma “Par sociālo drošību” 13. panta pirmā daļa.

Pašvaldības var veicināt labo praksi un atbildīgāku rīcību ar finanšu līdzekļiem, tajā skaitā, nosakot konkrētākus Atvieglojumu mērķus un finansēšanas prioritātes, kā arī periodiski pārskatīt, vai visi Atvieglojumi joprojām ir aktuāli un rada plānoto ietekmi.

Tomēr tas var nebūt iespējams gadījumos, ja mērķi tiek noteikti pārāk vispārīgi un tos neraksturo rezultatīvie rādītāji, jo revīzijā tika konstatēts, ka no izlases pašvaldību 149 Atvieglojumiem, kam revidējamā laika posmā kopumā izlietoti 66 215 250 *euro*, tikai 13 jeb 9 % ir noteikti rezultatīvie rādītāji, tādi kā deklarēto iedzīvotāju skaita pieaugums, izglītojamo skaita īpatsvars un izmešu samazinājums. Savukārt tikai 51 % Atvieglojumu tiek apzināts atvieglojumu saņēmēju faktiskais mērķa grupas lielums.

Olaines un Ropažu novada pašvaldības revidējamā laika posmā ir izlietojušas kopsummā 708 tūkst. *euro* transporta izdevumu kompensēšanai, nepārlicinoties par mērķa grupas lielumu, proti, vai visiem, kam šāds atvieglojums tiek piešķirts, tas tiešām ir nepieciešams, tas ir atvieglojuma saņēmēji izmanto transporta pakalpojumus.

Turklāt līdzīga situācija veidojās arī citos gadījumos (43 jeb 29 % no 149 Atvieglojumiem), kad Atvieglojumu piešķiršana nav saistīta ar pakalpojumu vai preču izmantošanu. Revidējamā laika posmā izlases pašvaldības šādu Atvieglojumu piešķiršanai kopsummā ir izlietojušas 7 293 102 *euro* (piemēram, pabalsts nozīmīgā dzīves jubilejā, pabalsts valsts svētkos).

Revidējamā laika posmā Rēzeknes valstspilsētas, Bauskas un Olaines novadu pašvaldības atteicās kopumā no 13 Atvieglojumu (piemēram, pabalsts nozīmīgā kāzu jubilejā, pabalsts jaundzimušā aprūpei, atbalsts aizbildnim, apbedīšanas pabalsts) piešķiršanas, nesaistot to ar vērtējumu par konkrēto Atvieglojumu ietekmi uz pašvaldības mērķu sasniegšanu. Pašvaldības to pamatoja tikai ar budžeta izdevumu optimizāciju.

Lai arī pašvaldības dažādiem Atvieglojumiem novirza ievērojamus finanšu līdzekļus, tomēr tā kā ir trūkumi Atvieglojumu noteikšanas un administrēšanas procesā, pašvaldības nevar novērtēt, vai Atvieglojumi ir radījuši plānoto ietekmi uz pašvaldības mērķiem un iedzīvotāju mērķa grupām.

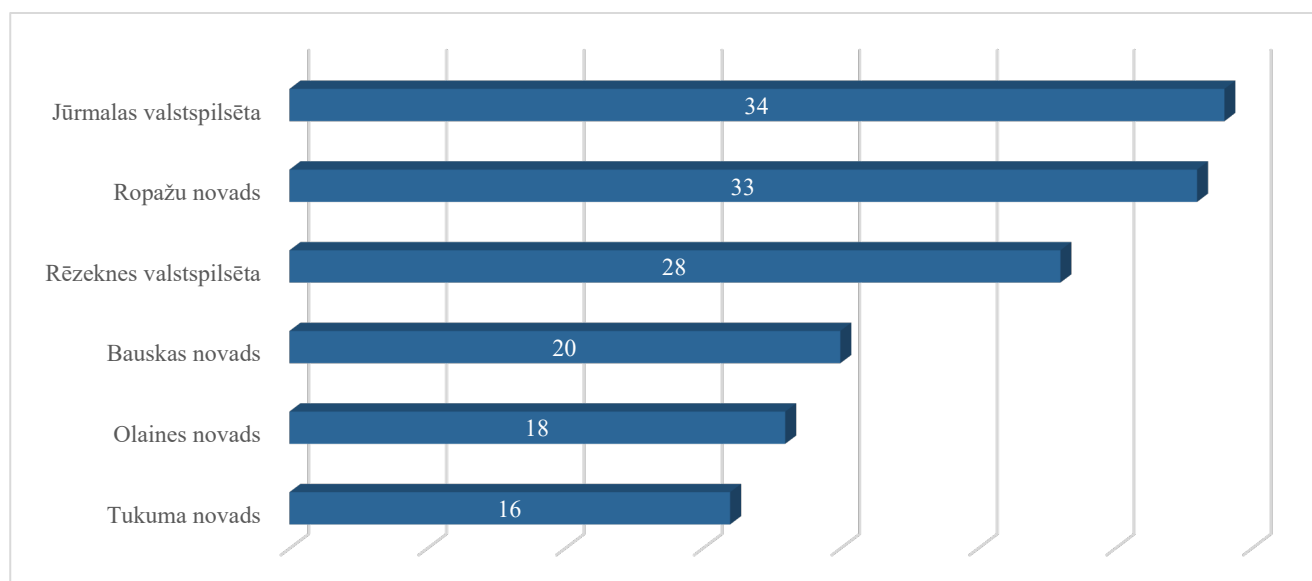
1.1. Vai pašvaldības nosaka Atvieglojumus saistībā ar pašvaldības darbības mērķiem un norāda sasniedzamo rezultātu?

Katrā pašvaldībā tiek izstrādāta un apstiprināta attīstības programma, kas ir vidēja termiņa teritorijas attīstības plānošanas dokuments septiņiem gadiem, kurā tiek noteiktas prioritātes un pasākumu kopums

pašvaldības attīstības stratēģijā izvirzīto ilgtermiņa mērķu sasniegšanai.¹⁷ Tāpat pašvaldībām attīstības programmā ir jānorāda rīcības virzieni, tajā skaitā rīcības plāns ar plānotajām darbībām un šo darbību rezultātiem.¹⁸

Atvieglājumu noteikšana ir viena no pašvaldības iespējamām darbībām attīstības programmā izvirzīto mērķu sasniegšanai.

Analizējot pašvaldību sniegto informāciju par tajās noteiktajiem Atvieglājumiem, ir konstatēts, ka no kopumā 269 Atvieglājumiem 149 jeb 55,4 % Atvieglājumu (detalizēti skatīt 3. attēlu) nav tieši attiecināmi uz pašvaldību sociālo atbalstu, kuru piešķiršanas nepieciešamība un organizēšana ir noteikta likumos¹⁹. Kopumā izlases pašvaldībās ir sastopami 39 unikāli Atvieglājumu veidi (detalizēti skatīt 2. pielikumu).

3. attēls. Ar sociālo atbalstu nesaistīto Atvieglājumu skaits izlases pašvaldībās.

Izlases pašvaldības 149 Atvietojuumu piešķiršanai revidējamā laika posmā kopsummā ir izlietojušas 66 215 250 euro.

Lai izvērtētu Atvieglājuma piešķiršanas nepieciešamību (mērķi), būtiski ir apzināt to saņēmēju mērķa grupas un to lielumu. Analizējot izlases pašvaldību sniegto informāciju par 149 Atvieglājumu saņēmēju mērķa grupām, tika konstatēts, ka:

- 73 jeb 49 % Atvieglājumiem nav noteikts mērķa grupas lielums, piemēram, transporta izdevumu kompensēšana;
- 64 jeb 43 % Atvieglājumiem ir noteikts mērķa grupas lielums, piemēram, brīvpusdienas izglītības iestādēs;
- 12 jeb 8 % Atvieglājumiem mērķa grupas lielumu objektīvi nav iespējams noteikt, piemēram, apbedīšanas pabalsts, bērna piedzimšanas pabalsts.

¹⁷ Teritorijas attīstības plānošanas likuma 1. panta 1. punkts.

¹⁸ Ministru kabineta 14.10.2014. noteikumu Nr. 628 "Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem" 22. un 23. punkts.

¹⁹ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums, likums "Par sociālo drošību", Invaliditātes likums.

Atvieglojuma mērķa grupas noteikšana ir tieši saistīta ar tā piešķiršanas mērķi. Līdz ar to gadījumos, kad netiek apzināts mērķa grupas lielums, tiek ierobežota iespēja noteikt objektīvus sasniedzamos rezultātus ar Atvieglojuma piešķiršanu.

Sasniedzamos rezultātos rādītājus izlasē iekļautās pašvaldības norādīja kopumā 69 jeb 46 % no 149 Atvieglojumiem, ņemot, ka Bauskas un Olaines novada pašvaldības revīzijas laikā neiesniedza informāciju par sasniedzamajiem rezultativajiem rādītājiem ar tajās noteiktajiem Atvieglojumiem.

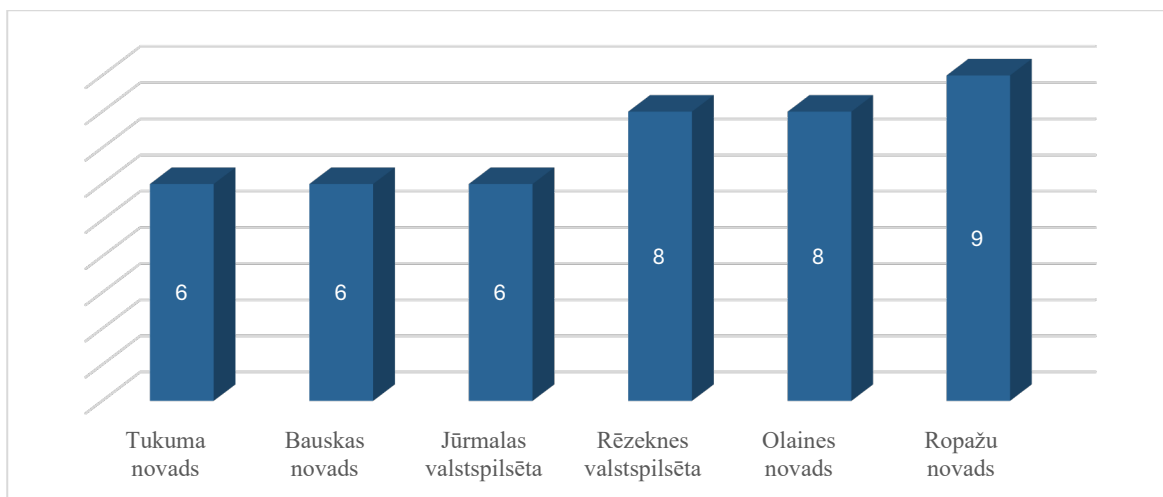
Izlasē pašvaldības Atvieglojumu piešķiršanas sasniedzamos rezultātos rādītājus pamatā norāda kā skaidrojumus par to, kādas iedzīvotāju vajadzības tiek risinātas, tostarp arī atsevišķu personu vai personu grupu godināšana un pašvaldības popularizēšana. Analizējot izlasē pašvaldību norādītos sasniedzamos rezultātos rādītājus no Atvieglojumu piešķiršanas, ir konstatēts, ka no 69 Atvieglojumiem:

- 56 jeb 81 % Atvieglojumu nav norādīti, kā kvantitatīvi, izmērāmi un salīdzināmi rādītāji:
 - ✓ norādīti tādi, kuru periodiska salīdzināšana ar faktiski iegūto rezultātu nav iespējama, piemēram, *nodarbību skaits un minimālais nodarbības apmeklētāju skaits, nodarbību skaits kalendārajā gadā, pabalsta saņēmēju skaits kalendārajā gadā u. tml.*;
 - ✓ formulēti kā mērķis, nevis kā rezultatīvais rādītājs, piemēram, *veicināt sporta infrastruktūras izmantošanu dažādu kategoriju vidū, atbalstīt atsevišķas kategorijas, kuras darbojas un ir saistītas ar Ropažu novadu, īstenot vides piesārņojuma sociāli ekonomiskās kompensācijas sistēmu, būvniecības procesu veicināšana, vides sakārtošana, komunikāciju izbūve, lai veicinātu teritorijas attīstību, sniegt atbalstu tiem vecākiem, kuru bērniem netika nodrošināts pašvaldības finansēts pirmsskolas pakalpojums, u. tml.*;
- 13 jeb 19 % Atvieglojumu (visi Jūrmalas valstspilsētas pašvaldībā) ir norādīti izmērāmi un salīdzināmi rādītāji, piemēram, *Jūrmalā deklarēto bērnu un jauniešu, kas mācās ārpus Jūrmalas valstspilsētas teritorijas, īpatsvars – 2029.gadā – 10 %; Jūrmalnieka “zaļā pēda” – negatīvās ietekmes uz vidi mazināšana (AP 2023.-2029.) par 20 % (t.sk. no privātajiem auto Jūrmalas iedzīvotājiem).*

Līdz ar to no 149 Atvieglojumiem tikai 13 jeb 9 % Atvieglojumu ir noteikti piešķiršanas nepieciešamību raksturojoši kvantitatīvi, izmērāmi un salīdzināmi sasniedzamie rezultatīvie rādītāji.

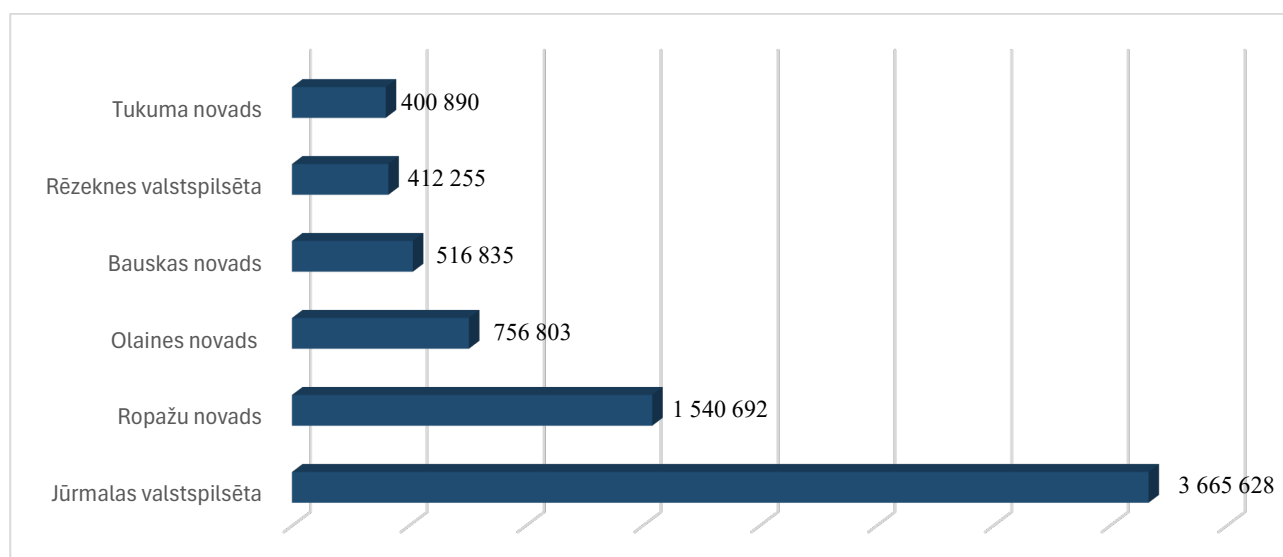
Gadījumos, kad pašvaldība izvēlas Atvieglojumu piešķirt pakalpojumu (preču) izmantošanai, tiek radīti priekšnosacījumi iespējai izvērtēt finanšu līdzekļu izlietojuma rezultātu.

Analizējot pašvaldību noteikto Atvieglojumu piešķiršanas nosacījumus, secināts, ka no kopumā 149 Atvieglojumiem 43 jeb 29 % (detalizēti skatīt 4. attēlu) Atvieglojumu nav saistīti ar pakalpojumu (preču) izmantošanu.

4. attēls. Atvieglojumi, kuriem nav sasaistes ar pakalpojumu (preču) izmantošanu.

Kopumā revidējamā laika posmā izlases pašvaldībās Atvieglojumiem, kuru saņemšanas nosacījumi nav saistīti ar pakalpojumu (preču) izmantošanu, ir izlietoti 7 293 102 *euro* (detalizēti skatīt 5. attēlu).

5. attēls. Izlietotā finansējuma apmērs Atvieglojumiem, kuriem nav sasaistes ar pakalpojumu (preču) izmantošanu.

Lielu īpatsvaru no iepriekš minētā finansējuma izlases pašvaldībās veido Atvieglojums – bērna piedzimšanas pabalsts. Tomēr, piemēram, Tukuma novada pašvaldībā arī bērna piedzimšanas pabalsta piešķiršana tiek vērtēta, tas ir: *Pabalstu jaundzimušā bērna aprūpei var izmaksāt natūrā, ja Tukuma novada sociālais dienests sniedzis atzinumu, kurā norādīti objektīvi iemesli (trūkst prasmju aprūpēt, ir riska grupas ģimeņu uzskaitē u.t.t.), kuru dēļ pabalstu jaundzimušā bērna aprūpei nepieciešams izmaksāt natūrā.*²⁰

Savukārt, piemēram, revidējamā laika posmā²¹ Ropažu un Olaines novada pašvaldības izlietojušas kopumā 708 810 *euro* par tādiem Atvieglojumiem, kuru piešķiršanas nepieciešamība nav izsekojama, jo nav nepieciešams apliecinājums par transporta pakalpojumu izmantošanu:

²⁰ Tukuma novada domes 25.05.2023. saistošo noteikumu Nr. 9 "Par Tukuma novada pašvaldības pabalstiem" 7. punkts.

²¹ No 2022. gada 3. janvāra līdz 2024. gada 31. decembrim.

- Ropažu novada pašvaldībā, pamatojoties²² uz Atvieglojumu saņēmēja statusu²³, reizi gadā piešķir pabalstu transporta izdevumu segšanai 80 *euro* apmērā. Kopumā šim Atvieglojumam izlietoti 582 730 *euro*.

Atvieglojuma piešķiršanas mērķis – *nodrošināt dzīves kvalitātes nepazemināšanos mazaizsargātām personu grupām un noteikt palīdzības saņemšanas un finansēšanas principus, nodrošinot iedzīvotājiem atbalstu sociālo problēmu risināšanā*²⁴.

- Olaines novada pašvaldībā, pamatojoties²⁵ Atvieglojumu saņēmēja statusu²⁶, kalendārajā gadā piešķir transporta pabalstu 40 *euro* apmērā. Kopumā šim Atvieglojumam izlietoti 126 080 *euro*.

Atvieglojuma piešķiršanas mērķis – *sniegt Olaines novada pašvaldības atbalstu Olaines novadā dzīvojošām dažādām iedzīvotāju grupām, neizvērtējot šo iedzīvotāju grupu ienākumus*²⁷.

Revidentu ieskatā, iepriekš norādītajos gadījumos pašvaldības ir piemērojušas valsts līmenī ieviesto praksi. Piemēram, lai saņemtu valsts noteikto pabalstu transporta izdevumu kompensēšanai personām ar invaliditāti, ir jāiesniedz rakstisks pieprasījums, kurā jānorāda²⁸:

- pabalsta pieprasītāja vārds un uzvārds;
- pabalsta pieprasītāja personas kods;
- pabalsta pieprasītāja deklarētās dzīvesvietas adrese;
- pabalsta pieprasītāja tālruņa numurs vai elektroniskā pasta adrese;
- pabalsta pieprasītāja kredītiestādes vai pasta norēķinu sistēmas konta numurs (21 zīme) vai norāde par pabalsta izmaksu (piegādi) deklarētajā dzīvesvietā;
- ja pabalstu pieprasa bērnam –, bērna vai bērnu vārds, uzvārds un personas kods.

Turpretī, piemēram, Jūrmalas valstspilsētas pašvaldība revidējamā laika posmā Atvieglojumam – pabalsts transporta izdevumu kompensēšana – izlietojusi 2 731 299 *euro*, piešķiršanas nosacījumos²⁹ paredzot, ka:

- pabalsts tiek piešķirts uz kārtējo kalendāro gadu mantiskā veidā kā braukšanas biļete;
- pabalsta maksimālais apmērs kalendārajā gadā ir divas braukšanas biļetes diennaktī vienai personai, kas tiek segtas 100 % apmērā.

²² Ropažu novada domes 08.03.2023. saistošo noteikumu Nr. 4/23 “Pašvaldības brīvās iniciatīvas pabalsti Ropažu novadā” 5., 53. un 54. punkts.

²³ Pabalstu transporta izdevumu segšanai piešķir: vecuma pensionāriem, Černobiļas atomelektrostācijas avāriju seku likvidēšanas dalībniekiem, Černobiļas atomelektrostācijas avārijā cietušām personām un politiski represētām personām.

²⁴ Ropažu novada domes 08.03.2023. saistošo noteikumu Nr. 4/23 “Pašvaldības brīvās iniciatīvas pabalsti Ropažu novadā” paskaidrojuma raksta sadaļa “Mērķis un nepieciešamības pamatojums”.

²⁵ Olaines novada domes 29.11.2023. saistošo noteikumu Nr. SN24/2023 “Par materiālās palīdzības pabalstiem Olaines novadā” 5., 23. un 24. punkts.

²⁶ Transporta pabalstu piešķir personai, ja tā neatrodas ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā, ja tai nav piešķirts valsts pabalsts transporta izdevumu kompensēšanai un tā ir persona, kura sasniegusi 75 gadu vecumu.

²⁷ Olaines novada domes 29.11.2023. saistošo noteikumu Nr. SN24/2023 “Par materiālās palīdzības pabalstiem Olaines novadā” paskaidrojuma raksta sadaļa “Mērķis un nepieciešamības pamatojums”.

²⁸ Ministru kabineta noteikumu Nr. 1606 “Noteikumi par pabalstu transporta izdevumu kompensēšanai personām ar invaliditāti, kurām ir apgrūtināta pārvietošanās” 4. punkts.

²⁹ Jūrmalas domes 24.08.2023. saistošo noteikumu Nr. 21 “Par pabalstu transporta izdevumu segšanai” 7. un 8. punkts.

Atvieglojuma piešķiršanas mērķis – attīstīt sabiedriskā transporta sistēmu, samazinot privātā transporta izmantošanu Jūrmalas valstspilsētā un satiksmes intensitāti, samazināt oglekļa dioksīda radītās emisijas, veicinot klimata neitralitātes mērķu sasniegšanu, kā arī nodrošināt sabiedrībai iespēju pārvietoties ar ilgtspējīgiem, videi draudzīgiem sabiedriskā transporta veidiem.³⁰

Izsoles pašvaldībās noteikto Atvieglojumu daudzveidība liecina par pašvaldību vēlmi piešķirt dažādus labumus tās administratīvajā teritorijā dzīvojošajiem iedzīvotājiem. Tas savukārt no pašvaldībām prasa būtiskus finanšu resursus, kā arī pieejamo un nepieciešamo finanšu resursu sabalansēšanu, izpildot iedzīvotāju intereses pašvaldību kompetencē esošo citu funkciju ietvaros, piemēram, ceļu un infrastruktūras uzturēšanai.

1.2. Vai pašvaldības, nosakot Atvieglojumus, ņem vērā finansiālo iespēju principu un tos piešķir pēc vienotiem nosacījumiem?

11. Pašvaldības iedzīvotāju interesēs var brīvprātīgi realizēt savas iniciatīvas ikvienā jautājumā:

- līdz 2022. gada 31. decembrim, ja tas nav Saeimas, Ministru kabineta, ministriju, citu valsts pārvaldes iestāžu, tiesas vai citu pašvaldību kompetencē vai arī ja šāda darbība nav aizliegta ar likumu;³¹
- sākot ar 2023. gada 1. janvāri, pašvaldības brīvprātīgās iniciatīvas plāno un finansējumu to izpildei nodrošina, ja tas netraucē pašvaldības kompetencē esošo autonomo funkciju un deleģēto pārvaldes uzdevumu izpildei.³²

Pašvaldības budžetu plāno sadalījumā pa funkcionālajām kategorijām, ar ko tiek nodrošināta budžeta līdzekļu izpildes analīze, statistiskās informācijas sistematizēšana, apkopošana un analīze valsts un pašvaldību budžeta plānošanai.³³

Tomēr šāda budžeta plānošana neļauj skaidri noteikt ieplānoto finansējumu katrai konkrētai pašvaldību autonomajai funkcijai, kā arī to ietvaros vai brīvprātīgo iniciatīvu ietvaros noteikto Atvieglojumu ietekmi uz autonomo funkciju nodrošināšanu.

Pašvaldībām ir tiesības noteikt Atvieglojumus:

- gan autonomo funkciju un deleģēto pārvaldes uzdevumu ietvaros, lai veicinātu šo funkciju un uzdevumu ietvaros izvirzīto mērķu sasniegšanu;
- gan realizējot brīvprātīgās iniciatīvas (iedzīvotāju intereses pašvaldības administratīvajā teritorijā), ievērojot likumā noteikto, ka šādu Atvieglojumu noteikšana netraucē pašvaldības kompetencē esošo autonomo funkciju un deleģēto pārvaldes uzdevumu izpildi.

Pašvaldībām, nosakot jebkura veida Atvieglojumus (likumā noteikto tiesību izmantošana konkrētu uzdevumu nodrošināšanai vai pašvaldības pašas brīva izvēle), ir jāvērtē to izpildei nepieciešamā finansējuma ietekme uz pašvaldības budžetu.

³⁰ Jūrmalas domes 24.08.2023. saistošo noteikumu Nr. 21 "Par pabalstu transporta izdevumu segšanai" 2. punkts.

³¹ Likuma "Par pašvaldībām" (spēkā līdz 31.12.2022.) 12. pants.

³² Pašvaldību likuma 5. panta trešā daļa.

³³ Ministru kabineta 13.12.2005. noteikumu Nr. 934 "Noteikumi par budžetu izdevumu klasifikāciju atbilstoši funkcionālajām kategorijām" 1. un 2. punkts.

Līdz ar to pašvaldībām ir ne tikai jāievēro savs kompetences ietvars un tā paredzētās robežas, bet arī jābūt informētai par savas administratīvās teritorijas iedzīvotāju interesēm. Katrai pašvaldībai ir pienākums izvērtēt visu sabiedrības grupu intereses un noteikt prioritātes, kā arī paredzēt saprātīgu un racionālu finansējuma sadalījumu šīm prioritātēm.³⁴

Analizējot izlases pašvaldību iesniegto informāciju (detalizēti skatīt 3. pielikumu) par kārtējā gadā plānotā finansējuma apmēra noteikšanu sadalījumā pa Atvieglotumu veidiem, ir konstatēts, ka:

- Bauskas novada pašvaldībā nevērtē tajā noteikto Atvieglotumu ietekmi uz budžetu, tajā skaitā to ietekmi uz autonomo funkciju nodrošināšanu;
- piecās pašvaldībās³⁵ Atvieglotumu ietekme uz budžetu tiek vērtēta atbilstoši iepriekšējā gada faktiskajai izpildei, neanalizējot ietekmi uz autonomo funkciju nodrošināšanu.

Saskaņā ar izlases pašvaldību sniegto informāciju revidējamā laika posmā kopumā Atvieglotumiem izlietoti 88 746 600 *euro*. Savukārt izlases pašvaldību gada pārskatos kā brīvprātīgo iniciatīvu Atvieglotumi tiek uzrādīti tikai ar sociālo palīdzību saistītie izdevumi 16 529 841 *euro*, kas ir 18,6 % no kopējā piešķirto atvieglotumu apmēra (detalizēti skatīt 1. tabulu).

1. tabula

Pašvaldībās piešķirtie Atvieglotumi revidējamā laika posmā

Pašvaldība	Pašvaldībā piešķirto Atvieglotumu apmērs ³⁶ (<i>euro</i>)	Ar sociālo palīdzību saistīto Atvieglotumu apmērs ³⁷ (<i>euro</i>)	Ar sociālo palīdzību saistīto Atvieglotumu īpatsvars (%)
1	2	3	4=3/2*100
Bauskas novads	8 865 351	1 880 950	21,2
Ropažu novads	12 073 279	2 818 206	23,3
Olaines novads	4 843 833	1 172 260	24,2
Tukuma novads	12 343 527	1 708 135	13,8
Rēzeknes valstspilsēta	12 957 012	459 268	3,5
Jūrmalas valstspilsēta	37 663 598	8 491 022	22,5
Kopā	88 746 600	16 529 841	18,6

Iepriekš minētais liecina, ka izlases pašvaldību gada pārskatos izdalīti ir norādīti tikai piektā daļa no pašvaldību noteiktajiem Atvieglotumiem.

Revidējamā laika posmā³⁸ Rēzeknes valstspilsētas un Bauskas novadu pašvaldības ir pārskatījušas atsevišķu Atvieglotumu piešķiršanas nepieciešamību, kas pamatota ar budžeta izdevumu optimizāciju, nesaistot to ar vērtējumu par konkrēto Atvieglotumu ietekmi uz pašvaldības mērķu sasniegšanu. Pašvaldības ir atteikušās kopumā no 13 Atvieglotumu piešķiršanas, tajā skaitā:

³⁴ Likumprojekta "Pašvaldību likums" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/0/B6E6044742C8DEF8C2258699003FE189?OpenDocument>.

³⁵ Olaines, Ropažu, Tukuma novada un Rēzeknes un Jūrmalas valstspilsētas pašvaldība.

³⁶ Izlases pašvaldību grāmatvedības uzskaitē uzrādīto Atvieglotumu apmērs par 2022., 2023. un 2024. gadā.

³⁷ Pašvaldību 2022., 2023. un 2024. gada pārskata 2 PB veidlapas izdevumu kods 6420 "Izdevumi par piešķirumiem iedzīvotājiem natūrā, naudas balvas, izdevumi pašvaldību brīvprātīgo iniciatīvu izpildei".

³⁸ No 03.01.2022. līdz 31.12.2024.

- Rēzeknes valstspilsētas pašvaldībā tika pārtraukta 11 Atvieglojumu piešķiršana:
 - ✓ 2023. gadā septiņu atvieglojumu (*Pabalsts nozīmīgā dzīves jubilejā, Jaungada svētku pabalsts, Svētku pabalsts politiski represētai personai vai nacionālās pretošanās kustības dalībniekam, Pabalsts pirmklasniekam, Apbedīšanas pabalsts, Dzīvokļa pabalsts pensionāram un/vai personai ar invaliditāti*) piešķiršana, kā pamatojums tika norādīts – apstiprināti jauni saistošie noteikumi, kuros norādīts mazāk atvieglojumu;
 - ✓ 2024. gadā četru atvieglojumu (*Atbalsts aizbildnim, Atbalsts higiēnas pakalpojumu saņemšanai, Atbalsts veselības pakalpojumu saņemšanai, Pabalsts jaundzimušā aprūpei*) piešķiršana, kā pamatojums tika norādīts – *ņemot vērā to, ka brīvprātīgās iniciatīvas pabalsts uzliek slogu pašvaldības budžetam, kas var traucēt pašvaldības kompetencē esošo autonomo funkciju un deleģēto pārvaldes uzdevumu izpildei, [..], ir nepieciešams atteikties no pabalsta [..].*³⁹
- Bauskas novada pašvaldībā 2024. gadā tika pārtraukta viena Atvieglojuma – *Pabalsts nozīmīgā kāzu jubilejā* – piešķiršana, kā pamatojums tika norādīts – apstiprināti jauni saistošie noteikumi, kuros norādīts – *Saistošo noteikumu regulējums, salīdzinot ar 2021. gada 25. novembra saistošajos noteikumos ietvertu, pēc būtības nav mainīts, ir veikti atsevišķi precizējumi [..], svītrots viens pabalsta veids – pabalsts nozīmīgā kāzu jubilejā, [..].*⁴⁰
- Olaines novada pašvaldībā 2024. gadā tika pārtraukta viena Atvieglojuma – *Pabalsts personām pēc soda izciešanas* – piešķiršana, kā pamatojums tika norādīts – apstiprināti jauni saistošie noteikumi, kuros norādīts mazāk Atvieglojumu.

Atvieglojumu piešķiršanas nosacījumu piemērošana

Pašvaldībām ir tiesības realizēt brīvprātīgās iniciatīvas, izdodot saistošos noteikumus vai pieņemot pašvaldības domes lēmumu.

Saskaņā ar izlases pašvaldību sniegto informāciju tās pabalstu un materiālo atbalstu veidus, apmēru, pieprasīšanas, piešķiršanas un izmaksāšanas kārtību, kā arī personas (mērķa grupas), kurām ir tiesības saņemt pabalstus, galvenokārt ir noteikušas, izmantojot saistošo noteikumu formu. Ar domes lēmumiem ir noteikti 34 jeb 23 % no kopumā 149 Atvieglojumiem.

Analizējot izlases pašvaldību sniegto informāciju par tajās piešķirto Atvieglojumu apmēru, ir konstatēts, ka no 149 Atvieglojumiem 121 jeb 80 % Atvieglojumu bija norādīts izlietotais finansējums. Minētajiem Atvieglojumiem izlases veidā tika veiktas to piešķiršanas pamatotības pārbaudes.

Revīzijā no izlases pašvaldību noteiktā 121 Atvieglojuma pārbaudes veiktas 81 jeb 67 % Atvieglojumiem, pārbaudot kopskaitā 341 Atvieglojuma piešķiršanas gadījumus. Veiktajās pārbaudēs ir konstatētas nebūtiskas atkāpes no noteiktajiem Atvieglojumu piešķiršanas nosacījumiem tikai 18 jeb 5,3 % no pārbaudītajiem Atvieglojumu piešķiršanas gadījumiem.

Saskaņā ar izlases pašvaldību⁴¹ sniegto informāciju, Atvieglojumu saņēmēju skaits tiek noteikts, ņemot vērā saņemto iesniegumu par atvieglojumu pieprasījumiem skaitu.

³⁹ Rēzeknes valstspilsētas domes 11.04.2024. saistošo noteikumu Nr. 10 “Grozījumi Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības domes 2023. gada 24. augusta saistošajos noteikumos Nr. 7 “Par brīvprātīgās iniciatīvas pabalstiem Rēzeknes valstspilsētas pašvaldībā”” paskaidrojuma raksta sadaļa “Mērķis un nepieciešamības pamatojums”.

⁴⁰ Bauskas novada domes 30.05.2024. saistošo noteikumu Nr. 7 “Bauskas novada pašvaldības brīvprātīgās iniciatīvas pabalsti” paskaidrojuma raksta sadaļa “Mērķis un nepieciešamības pamatojums”.

⁴¹ Tukuma, Olaines, Ropažu, Bauskas novada pašvaldība, Rēzeknes un Jūrmalas valstspilsētas pašvaldība.

Revidentu ieskatā, pašvaldības, ņemot vērā tikai faktisko Atvieglojumu saņēmēju skaitu, nenoskaidro un neanalizē potenciālo Atvieglojumu saņēmēju mērķa grupas lielumu kopumā, līdz ar to neiegūst objektīvu informāciju par Atvieglojuma piešķiršanai nepieciešamo finanšu līdzekļu apmēru.

2. Vai pašvaldības spēj efektīvi administrēt pašu noteiktos Atvieglojumus?

Lai gan izlases pašvaldībās izmantotās uzskaites metodes nodrošina savlaicīgu Atvieglojumu piešķiršanu, tomēr no 149 Atvieglojumiem:

- ✓ 124 jeb 83 % Atvieglojumiem nav noteikts ekonomiski pamatots apmērs, kas pašvaldībām nedod iespēju nodrošināt Atvieglojuma apmēra savlaicīgu pārskatīšanu atbilstoši ekonomiskās situācijas izmaiņām;
- ✓ 147 jeb 99 % Atvieglojumiem nav apzinātas administrēšanas izmaksas, kas pašvaldībām nedod iespēju analizēt administrēšanas izmaksu samērīgumu.

Turklāt izlases pašvaldību saistošajos noteikumos par Atvieglojumiem ir norādes, ka atvieglojumu administrēšana veicama esošo administratīvo resursu un tam paredzēto izmaksu ietvaros. Tas liecina, ka pašvaldībās netiek vērtēta darbinieku noslodze, jo saskaņā ar pašvaldību sagatavotajām aplēsēm, jau tikai viena atvieglojuma veida administrēšanai darbinieka noslodze var būt līdz pat vidēji četrām stundām dienā.

Ar mērķi uzlabot Atvieglojumu administrēšanas efektivitāti un iedzīvotāju informētību par tiem pieejamajiem Atvieglojumiem VARAM par 2 748 703 *euro* izveidoja AVIS, paredzot arī tās uzturēšanas izmaksas vismaz 460 tūkst. *euro* gadā.

AVIS izmantošana nav pašvaldību brīvprātīga izvēle, jo Atvieglojuma devējam, kas no valsts vai pašvaldības budžeta piešķir vai administrē Atvieglojumu ir obligāts pienākums no 2024. gada nogales saskaņā ar AVIS likumu. Līdz ar to ņemot vērā jēdziena “Atvieglojums” plašo definīciju AVIS likumā, izlasē iekļautajās pašvaldībās kopumā vismaz 47 Atvieglojumu, kas saistīti ar pakalpojumu (preču) izmantošanu, administrēšanai jau bija jānotiek AVIS.

Pirmkārt, nav definēts, kuriem no pašvaldību noteiktajiem Atvieglojumiem ir obligāti lietojama AVIS. Valsts kontroles iegūtā informācija liecina, ka AVIS likuma definīcijai⁴² līdz pat 20 Atvieglojumi katrā Latvijas pašvaldībā, un 35 līdz 55 Atvieglojumi revīzijas izlasē iekļautajās pašvaldībās. Līdz ar to revidentu ieskatā tikai pēc visu Atvieglojumu

⁴² Saskaņā ar Atvieglojumu vienotās informācijas sistēmas likuma 1.panta pirmās daļas pirmo punktu Atvieglojums – dotācija, kompensācija, atlaide, pabalsts vai cits maksājums, kas tiek piešķirts privātpersonai saskaņā ar normatīvajiem aktiem vai līgumu.

identificēšanas, izvērtēšanas un prioritizēšanas pašvaldībās, kā arī administrēšanas izmaksu apzināšanas resursu ietilpīgāko Atvieglojumu administrēšanai, prasība par obligātu AVIS izmantošanu pašvaldību Atvieglojumu administrēšanai AVIS būtu pamatota un lietderīga.

Otrkārt, pašvaldības vēl nelieto AVIS, jo nav nodrošināti priekšnosacījumi, lai pašvaldības varētu viegli un saprotami uzsākt lietot AVIS:

- ✓ nav izveidots vienots risinājums pašvaldību atvieglojumu integrēšanai AVIS sistēmā, tajā skaitā arī attiecībā uz ēdināšanas pakalpojumiem izglītības iestādēs, ar kuru šobrīd plānots uzsākt AVIS lietošanu pašvaldībās;
- ✓ pašvaldībām ir nepieciešami būtiski finanšu līdzekļi, tas ir, piemēram, viena Atvieglojuma veidam – izglītojamo ēdināšanas pakalpojums – integrēšanai AVIS izmaksas ir no 40 tūkst. *euro* līdz 478 tūkst. *euro*, turklāt būs nepieciešamas ikgadējās uzturēšanas izmaksas vidēji 4323 *euro*;
- ✓ nav nodrošināts vienots Atvieglojumu saņēmēju identifikācijas līdzeklis, kā rezultātā pašvaldībām nepieciešami būtiski finanšu līdzekļi – līdz pat 40 tūkst. *euro* gadā lokālu risinājumu izveidošanai un uzturēšanai;
- ✓ valsts piedāvātais risinājums AVIS lietošanas uzsākšanu finansēt no ANM līdzekļiem – 2,9 milj. *euro* – ir nepietiekams, jo tikai 12 pašvaldību pieteikumi nepieciešamajam finansējumam (izglītojamo ēdināšanas un/vai sabiedriskā transporta pakalpojumu atvieglojumiem) veido 2,7 milj. *euro*, kas ir 96 % no pieejamā finansējuma;
- ✓ līdz 2025. gada 20. aprīlim (seši mēneši pēc obligātā AVIS lietošanas uzsākšanas termiņa) nebija izstrādāta ceļa karte ar pašvaldībās veicamajām darbībām AVIS lietošanas uzsākšanai.

Tikai Liepājas valstspilsētas pašvaldība kopš 2025. gada janvāra ir uzsākusi AVIS lietošanu, Pašvaldībai AVIS lietošanas uzsākšana aizņēma vairāk nekā divus gadus.

Ņemot vērā iepriekš norādīto, pastāv risks, ka netiks sasniegti AVIS ieviešanas rezultātā plānotie administratīvo resursu ietaupījumi pašvaldībās gan īstermiņā 2024. un 2025. gadā – 4,6 milj. *euro*, gan ilgtermiņā kopumā 10 gados – 30,4 milj. *euro*.

VARAM rīcība ar publiskajiem finanšu līdzekļiem AVIS ieviešanā nav vērtējama kā iespējami ekonomiska, jo 149 323 *euro* netiks apmaksāti no ERAF, bet būs jāsedz no valsts budžeta līdzekļiem. Iemesls – nesavlaicīgi veikti maksājumi par saņemtajiem pakalpojumiem projektā.

2.1. Vai pašvaldību noteiktajiem Atvieglojumiem ir ekonomiski pamatots apmērs un tiek apzinātas administrēšanas izmaksas?

Pašvaldības darbojas iedzīvotāju interesēs, un to rīcībai ar finanšu līdzekļiem ir jābūt atbildīgai un caurskatāmai. Tostarp pašvaldībai ir jāspēj pamatot izdevumus, kas saistīti ar tajās noteikto Atvieglojumu apmēru, kā arī šo Atvieglojumu administrēšanu, proti, piešķiršanu un uzskaiti.

Saskaņā ar izlases pašvaldību sniegto informāciju ekonomiskais pamatojums Atvieglojuma apmēra noteikšanai ir 53 jeb 36 % no 149 Atvieglojumiem (detalizēti skatīt 2. tabulu).

2. tabula

Atvieglojumu apmēra ekonomiskais pamatojums

Pašvaldība	Atvieglojumu veidu skaits	Norādīts apmēra ekonomiskais pamatojums	Īpatsvars(%)
1	2	3	4=3/2*100
Bauskas novads	20	0	0
Tukuma novads	16	0	0
Rēzeknes valstspilsēta	28	3	10
Olaines novads	18	5	28
Ropažu novads	33	12	36
Jūrmalas valstspilsēta	34	33	97
Kopā	149	53	36

Pašvaldības 53 Atvieglojumu apmēra ekonomiskajā pamatojumā norāda:

- 25 Atvieglojumiem – saistošo noteikumu paskaidrojuma rakstu, kurā tiek norādīts konkrētā atvieglojuma apmērs (piemēram, *euro*, %), nenorādot tā lieluma aprēķinu vai noteikšanas pamatojumu (piemēram, *Bērnu piedzimšanas pabalsts*, *Sporta veicināšanas atbalsts*);
- trīs Atvieglojumiem – domes lēmumu, ar kuru tiek apstiprināts veicamais maksājums atvieglojumu izpildei, nenorādot veicamā maksājuma lieluma aprēķinu (piemēram, *Atbalsts sportistam*);
- 25 Atvieglojumiem – cenu aptauju (piemēram, *Atbalsts mājokļa vides pielāgošanai*, *Dienas centra pakalpojums*, *E-prasmju apmācības*), pašvaldības sniegta maksas pakalpojuma cenu (piemēram, *Aprūpe mājās nepilngadīgām personām*, *brīvpusdienas 5.–7. klašu izglītojamajiem*).

Ņemot vērā iepriekš minēto tikai 25 jeb 17 % no 149 Atvieglojumiem ir norādīts to apmēra noteikšanas ekonomiskais pamatojums.

Lai gan valsts ir noteikusi Atvieglojumus, piemēram, apbedīšanas pabalstu, bērnu piedzimšanas pabalstu, pabalstu par audžu ģimenes pienākumu pildīšanu un pabalstu aizgādnim, tādus papildus nosaka arī izlases pašvaldības.

Valsts apbedīšanas pabalsta apmērs tiek noteikts un piešķirts Ministru kabineta noteikumos⁴³ noteiktajā kārtībā.

⁴³ Ministru kabineta 16.11.2021. noteikumi Nr. 753 "Valsts sociālās apdrošināšanas pabalstu noteikumi".

Saskaņā ar izlases pašvaldībās noteikto:

- četrās⁴⁴ pašvaldībās apbedīšanas pabalsts ir noteikts ar nosacījumu, ja piešķirtais valsts apbedīšanas pabalsts ir mazāks nekā pašvaldības noteiktais pabalsts, tad pašvaldība sedz starpību;
- Ropažu novada pašvaldībā apbedīšanas pabalsts ir noteikts⁴⁵ 160 *euro* apmērā, kas tiek piešķirts un izmaksāts neatkarīgi no piešķirtā valsts apbedīšanas pabalsta pašvaldībā deklarētas personas nāves gadījumā;
- Rēzeknes valstspilsētas pašvaldībā nav paredzēts apbedīšanas pabalsts.

Analizējot 2024. gadā izlases pašvaldībās piemērotos Atvieglojumus, ir konstatēts, ka noteiktais apbedīšanas pabalsts apmērs tajās ir robežās no 160 *euro* līdz 800 *euro* (detalizēti skatīt 3. tabulu).

3. tabula

Apbedīšanas pabalsta apmērs

Nr.p. k.	Pašvaldība	Atvieglojuma apmērs (<i>euro</i>)
1	2	3
1	Olaines novads	800*
2	Bauskas novads	750*
3	Tukuma novads	450*
4	Jūrmalas valstspilsēta	350*
5	Ropažu novads	160

* *apbedīšanas pabalsta apmērs tiek noteikts kā starpība starp pašvaldības noteiktā apbedīšanas pabalsta apmēru un Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras izmaksātā pabalsta apmēru.*

Tā kā pašvaldībām ir tiesības noteikt Atvieglojumus, iepriekš minētais piemērs par pašvaldībās noteiktā Atvieglojuma dažādo apmēru, kas valsts līmenī ir noteikts vienots, atspoguļo situāciju, kad piešķirtā Atvieglojuma apmērs ir atkarīgs no pašvaldību finansiālajām iespējām.

Līdzīga situācija novērojama arī izlases pašvaldību noteiktajos NĪN atvieglojumos, kur vienādām mērķa grupām dažādās pašvaldībās ir noteikts dažāds piemērojamais NĪN atvieglojuma apmērs (%). Piemēram, daudzbērnu ģimenēm NĪN atvieglojums Olaines novada un Jūrmalas valstspilsētas pašvaldībās ir 90 %, bet Tukuma novada pašvaldībā 50 % no nekustamā īpašuma kadastrālās vērtības (detalizēti skatīt 4. tabulu).

4. tabula

NĪN atvieglojumu apmērs

Nr. p. k.	Atvieglojumu saņēmēju mērķa grupa	Pašvaldība	Atvieglojuma apmērs (%)
1	2	3	4
1	Maznodrošinātām personām	Ropažu novads	70
		Bauskas novads	70
		Tukuma novads	90
2	Politiski represētām personām	Ropažu novads	90

⁴⁴ Tukuma, Olaines, Bauskas novada un Jūrmalas valstspilsētas pašvaldība.

⁴⁵ Ropažu novada domes 01.09.2021 saistošie noteikumi Nr. 11/21 "Par Ropažu novada pašvaldības pabalstu personas nāves gadījumā" (spēkā līdz 07.07.2023), Ropažu novada domes 31.05.2023 saistošie noteikumi Nr. 15/23 "Par Ropažu novada pašvaldības pabalstu personas nāves gadījumā".

Nr. p. k.	Atvieglojumu saņēmēju mērķa grupa	Pašvaldība	Atvieglojuma apmērs (%)
1	2	3	4
		Jūrmalas valstspilsēta	90
		Tukuma novads	50
3	Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekiem	Ropažu novads	25
		Tukuma novads	50
		Olaines novads	50
4	Daudzbērnu ģimenēm	Tukuma novads	50
		Olaines novads	90
		Jūrmalas valstspilsēta	90

Pašvaldību noteikto NĪN atvieglojumu apmēra atšķirības dažādās administratīvajās teritorijās var būt saistītas ar prioritāro iedzīvotāju mērķa grupu izvēli. Šāda situācija valstī rada nevienlīdzīgu attieksmi pret dažādām sabiedrības grupām atkarībā no administratīvās teritorijas.

Pašvaldībām, lai nodrošinātu caurskatāmu finanšu līdzekļu izlietojumu, nosakot Atvieglojumu, ir jānosaka gan ekonomiski pamatota Atvieglojuma apmērs, gan nepieciešams apzināties šo Atvieglojumu administrēšanas izmaksas.

Revidentu ieskatā, priekšrocības pašvaldību noteikto Atvieglojumu administrēšanas izmaksu apzināšanai ir:

- samērīgu (ar mazu laikietilpību) nosacījumu izvirzīšana Atvieglojumu saņēmējiem;
- iespēja analizēt Atvieglojumu administrēšanas izmaksu samērīgumu ar piešķirto Atvieglojumu apmēru;
- optimizējamo procesu noteikšanas iespēja.

Revīzijā tika noskaidrotas Atvieglojumu administrēšanas izmaksas, lai identificētu izlases pašvaldībās atvieglojumu administrēšanā iesaistītos cilvēkresursus un ar to saistītās izmaksas.

Saskaņā ar izlases pašvaldību sniegto informāciju Atvieglojumu administrēšanas izmaksas katram konkrētajam Atvieglojumam netiek rēķinātas. Izņēmums ir Jūrmalas valstspilsētas pašvaldība, kura administrēšanas izmaksas ir aprēķinājusi diviem Atvieglojumiem:

- “Gada balva kultūrā” – konkursa apbalvošanas ceremonijas organizēšanas izmaksas 2023. gadā – 19 504,70 *euro*, 2024. gadā – 18 975,04 *euro*;
- “Jūrmalas iedzīvotāja karte” – 14,38 *euro* uz katru karti, ieskaitot kartes pašizmaksu (aprēķins veikts par 2018. gadu).

Revīzijas laikā izlases pašvaldības sagatavoja un iesniedza Atvieglojumu administrēšanas izmaksu aplēses par revidentu norādītajiem 23 Atvieglojumiem:

- trīs – “Pabalsts jaundzimušā bērna aprūpei”, “Pabalsts apaļā dzīves jubilejā”, “Izglītojamo ēdināšanas maksas atvieglojums izglītības iestādēs” – no Jūrmalas valstspilsētas pašvaldības;
- četriem – “Pabalsts jaundzimušā bērna aprūpei”, “Pabalsts apaļā dzīves jubilejā”, “Izglītojamo ēdināšanas maksas atvieglojums izglītības iestādēs”, “Pabalsts rehabilitācijas mērķu sasniegšanai” – no Bauskas novada pašvaldības;
- pieciem – “Pabalsts jaundzimušā bērna aprūpei”, “Pabalsts apaļā dzīves jubilejā”, “Izglītojamo ēdināšanas maksas atvieglojums izglītības iestādēs”, “Braušanas maksas atvieglojumi un

transporta izdevumu kompensēšana izglītojamajiem”, “SAC Rauda uzturēšanās maksa” – no Tukuma novada pašvaldības;

- pieciem – “Pabalsts jaundzimušā bērna aprūpei”, “Pabalsts apaļā dzīves jubilejā”, “Izglītojamo ēdināšanas maksas atvieglojums izglītības iestādēs”, “Braukšanas maksas atvieglojumi un transporta izdevumu kompensēšana izglītojamajiem”, “Atbalsts veselības pakalpojumu saņemšanai” – no Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības;
- diviem – “Pabalsts jaundzimušā bērna aprūpei”, “Pabalsts apaļā dzīves jubilejā” – no Olaines novada pašvaldības.

Analizējot izlases pašvaldību sagatavotās Atvieglojumu administrēšanas izmaksu aplēses, ir konstatēts, ka pašvaldībās būtiski atšķiras gan Atvieglojumu piešķiršanā iesaistīto darbinieku skaits, gan izmaksas viena veida Atvieglojumiem, piemēram, “pabalsts apaļā dzīves jubilejā”:

- Jūrmalas valstspilsētas pašvaldībā administrēšanā ir iesaistīti tikai četri darbinieki, veidojot izmaksas tikai 58,03 euro gadā (*tiek identificēti pabalsta saņēmēji un **veikts pārskaitījums uz pabalsta saņēmēja norēķinu kontu***);
- Tukuma novada pašvaldībā administrēšanā ir iesaistīti 13 darbinieki, veidojot izmaksas pat 24 830,66 euro gadā (*tiek identificēti pabalsta saņēmēji, **pabalsta saņēmējs tiek apsveikts klātienē, tiek veiktas intervijas un anketēšana ar katru pabalsta saņēmēju***).

Saskaņā ar izlases pašvaldību sniegtajiem Atvieglojumu administrēšanas izmaksu aprēķiniem administrēšanā iesaistīto darbinieku pamatdarbs nav saistīts ar vienu konkrētu Atvieglojumu. Par to liecina vidēji gadā patērētais laiks vienam darbiniekam dienā no 0,5 līdz 43 minūtēm, ar vienu izņēmumu – četras stundas dienā (Tukuma novada pašvaldībā sociālais darbinieks, atvieglojums “Pabalsts apaļā dzīves jubilejā”).

Revīzijā ir konstatēts, ka izlases pašvaldības saistībā ar Atvieglojumu noteikšanu izdoto saistošo noteikumu paskaidrojuma rakstu sadaļās nenorāda informāciju par nepieciešamajiem resursiem Atvieglojumu administrēšanai, tas ir:

- sadaļā “Ietekme uz administratīvajām procedūrām un to izmaksām” norāda, piemēram:
 - ✓ saistošie noteikumi līdzšinējo kārtību nemaina, kā arī nav paredzētas papildu administratīvo procedūru izmaksas⁴⁶;
 - ✓ administratīvo procedūru izmaksas nav paredzētas⁴⁷;
 - ✓ pabalstu palielināšanai, kā arī svētku pabalsta ieviešanai nav nepieciešama jaunu administratīvo procesu ieviešana, minētie pasākumi plānoti esošo pašvaldības sociālā dienesta administratīvo resursu, procedūru un tam paredzēto izmaksu ietvaros⁴⁸;
- sadaļā “Ietekme uz pašvaldības funkcijām un cilvēkresursiem” norāda, piemēram:

⁴⁶ Jūrmalas valstspilsētas domes 30.05.2024. saistošo noteikumu Nr. 22 “Par brīvprātīgās iniciatīvas pabalstiem Jūrmalas valstspilsētas pašvaldībā” paskaidrojuma raksta sadaļa “Ietekme uz administratīvajām procedūrām un to izmaksām”.

⁴⁷ Olaines novada domes 29.11.2023. saistošo noteikumu Nr. SN24/2023 “Par materiālās palīdzības pabalstiem Olaines novadā” paskaidrojuma raksta sadaļa “Ietekme uz administratīvajām procedūrām un to izmaksām”.

⁴⁸ Tukuma novada domes 25.05.2023. saistošo noteikumu Nr. 9 “Par Tukuma novada pašvaldības pabalstiem” paskaidrojuma raksta sadaļa “Ietekme uz administratīvajām procedūrām un to izmaksām”.

- ✓ papildu cilvēkresursu iesaiste saistošo noteikumu īstenošanā netiek paredzēta⁴⁹;
- ✓ saistošo noteikumu izpildes nodrošināšanai nav nepieciešams veidot jaunas pašvaldības institūcijas, darba vietas vai paplašināt esošo institūciju kompetenci⁵⁰;
- ✓ paredzams, ka šo noteikumu izpildei nav nepieciešams veidot jaunas pašvaldības institūcijas, darba vietas vai paplašināt esošo institūciju kompetenci⁵¹.

No iepriekš norādītā izriet, ka izlases pašvaldības nenosaka izdevumus, kas nepieciešami konkrēto atvieglājumu administrēšanai. Tas savukārt ierobežo iespēju pašvaldībai izvērtēt administrēšanas izmaksu samērību.

2.2. Vai pašvaldībās izmantotās metodes (tajā skaitā informāciju sistēmas) nodrošina efektīvu Atvieglājumu administrēšanu?

Pašvaldībās noteikto sociālo Atvieglājumu administrēšanai tiek izmantota informācijas sistēma SOPA, bet nekustamā īpašuma nodokļa atvieglājumu administrēšanai – NINO. Minētās informācijas sistēmas katrā pašvaldībā darbojas autonomi.

Revīzijā ir konstatēts, ka četrās⁵² pašvaldībās revidējamā laika posmā⁵³ Atvieglājumu administrēšanai bija izveidotas arī citas lokālas sistēmas un Atvieglājumu saņēmēju identifikācijas līdzekļi:

- Jūrmalas valstspilsētas pašvaldība sabiedriskā transporta un ēdināšanas pakalpojumu atvieglājumu piešķiršanai ir izveidojusi personalizētas viedkartes – Jūrmalas iedzīvotāja karte un skolēna apliecība⁵⁴. Izglītojamo ēdināšanas pakalpojumu uzskaites procesā pašvaldība izmanto piecas sistēmas⁵⁵, kas nodrošina ne tikai ērtu ēdināšanas atvieglājumu saņemšanu izglītojamajiem, bet arī precīzu uzskaiti par pašvaldības sniegto atvieglājumu apmēru.
- Rēzeknes valstspilsētas pašvaldība transporta pakalpojumu atvieglājumu piešķiršanai ir ieviesusi personalizētu iedzīvotāja karti un skolēna apliecību⁵⁶.

⁴⁹ Bauskas novada domes 30.05.2024. saistošo noteikumu Nr. 7 “Bauskas novada pašvaldības brīvprātīgās iniciatīvas pabalsti” paskaidrojuma raksta sadaļa “Ietekme uz pašvaldības funkcijām un cilvēkresursiem”.

⁵⁰ Olaines novada domes 29.11.2023. saistošo noteikumu Nr. SN24/2023 “Par materiālās palīdzības pabalstiem Olaines novadā” paskaidrojuma raksta sadaļa “Ietekme uz pašvaldības funkcijām un cilvēkresursiem”.

⁵¹ Jūrmalas valstspilsētas domes 30.05.2024. saistošo noteikumu Nr. 22 “Par brīvprātīgās iniciatīvas pabalstiem Jūrmalas valstspilsētas pašvaldībā” paskaidrojuma raksta sadaļa “Ietekme uz pašvaldības funkcijām un cilvēkresursiem”.

⁵² Jūrmalas un Rēzeknes valstspilsēta, Bauskas un Ropažu novada pašvaldība.

⁵³ No 2022. gada 3. janvāra līdz 2024. gada 31. decembrim.

⁵⁴ Jūrmalas novada domes 05.05.2022. noteikumi Nr. 2 “Par personalizētās viedkartes noformēšanas, izsniegšanas, lietošanas un anulēšanas vai deaktivizēšanas kārtību Jūrmalas valstspilsētas pašvaldībā”.

⁵⁵ Personu sistēma – izglītojamā statusa un sniegto atvieglājumu reģistrācijai, JK Portāls – administratīvai informācijas apstrādei, Turniketu jeb piekļuves sistēma – skolu teritorijas piekļuves kontrolei, Ēdināšanas sistēma – ēdināšanas pakalpojumu atvieglājumu administrēšanai, API – JK numuru pārbaudei – izglītojamā statusa elektroniskai verificēšanai.

⁵⁶ Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības 24.08.2023. domes saistošie noteikumi Nr. 8 “Par braukšanas maksas atvieglojumiem Rēzeknes pilsētas sabiedriskajā transportā” un Rēzeknes pilsētas domes 09.02.2017. lēmums Nr. 1955 “Par “Rēzeknes pilsētas iedzīvotāja kartes” un “Rēzeknes pilsētas skolēna apliecības” ieviešanu”.

- Ropažu un Bauskas novada pašvaldības iestāžu sniegto pakalpojumu, piemēram, peldbaseina apmeklējuma, atlaižu piešķiršanai, kā arī informācijas apmaiņai ar pašvaldību kopumā ir ieviesusi mobilo lietotni ar QR kodu un plastikāta iedzīvotāju karti⁵⁷.

Savukārt Olaines un Tukuma novada pašvaldībās sniegto pakalpojumu Atvieglājumu piešķiršanas administrēšanai nav ieviesti atvieglājumu saņēmēju identifikācijas līdzekļi.

Analizējot izlasē iekļauto pašvaldību 149 Atvieglājumu administrēšanas praksi, ir konstatēts turpmāk uzskaitītais:

- Atvieglājumu piešķiršana un uzskaitē galvenokārt tiek veikta manuāli, pamatojoties uz iesniegumu vai pieteikumu saņemšanu. Šādā veidā administrēti 144 Atvieglājumi jeb aptuveni 98 % no visiem Atvieglājumiem. Tikai pieci Atvieglājumi jeb 3 % tiek administrēti, izmantojot elektroniskās identifikācijas līdzekļus, kas liecina par šādas pieejas ierobežoto pielietojumu;
- Atvieglājumu saņemšanas monitorings tiek veikts galvenokārt manuāli, savukārt automātiska monitoringa risinājumi ieviesti tikai četriem Atvieglājumiem (Rēzeknes un Jūrmalas valstspilsētas pašvaldībās), kas liecina par zemu procesu digitalizācijas un automatizācijas līmeni;
- izlases pašvaldībās ir nodrošināta kontrole pār 90 % piešķirto Atvieglājumu apmēru, kā arī tiek veidoti regulāri pārskati par izmantoto Atvieglājumu apmēru.

Saskaņā ar publiski pieejamo informāciju arī vairākas citas pašvaldības Atvieglājumu pārvaldībai citviet Latvijā izmanto dažādus savus lokālos risinājumus Atvieglājumu saņēmēju identifikēšanai, piemēram, novadnieka karte, QR kods, “pik-pik” karte, mobilā lietotne.

Neskaidrības ar Atvieglājumu vienotu pārvaldību un uzskaiti valsts līmenī

Drošas, ērtas un efektīvas atvieglājumu datu uzskaites un pārvaldības nodrošināšanai valsts līmenī ir izveidota AVIS, ar kuru plānots nodrošināt⁵⁸:

- iespēju veikt analīzi par esošās valsts un pašvaldību politikas realizāciju, sasniegtajiem mērķiem, vērtējot precīzus datus un radot iespēju izdarīt secinājumus par nepieciešamajiem pilnveidojumiem;
- iedzīvotājiem, valsts un pašvaldību iestādēm un komersantiem vienotu, centralizētu valsts un pašvaldību piešķirto atvieglājumu uzskaiti un administrēšanu, iedzīvotājiem iespēju vienuviet uzskaitīt un pārvaldīt savus atvieglājumu saņemšanai pieteiktos identifikācijas līdzekļus portālā Latvija.gov.lv.

Par AVIS izstrādi, ieviešanu un uzturēšanu ir atbildīga VARAM. Savukārt sistēmas turētājs ir VRAA⁵⁹ (no 2024. gada 1. septembra mainīts nosaukums uz VDAA). VDAA ir informācijas sistēmā iekļauto atvieglājuma saņēmēju personas datu apstrādātājs, kā arī informācijas sistēmas lietotāju identifikācijas procesa personas datu apstrādes pārzinis, kas īsteno informācijas sistēmas drošības pārvaldību⁶⁰.

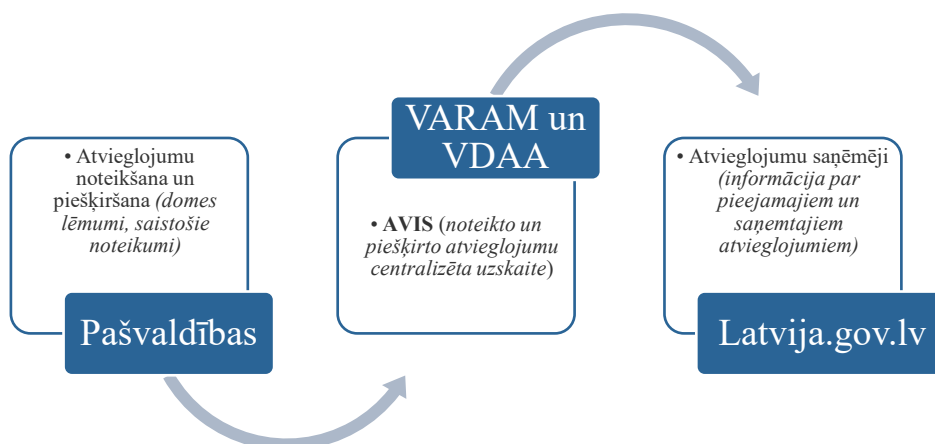
Ņemot vērā iepriekš norādīto, revidentu ieskatā, AVIS ir jānodrošina iedzīvotājiem pieejamu un pilnīgu informāciju par pašvaldībās noteiktajiem atvieglājumiem (detalizēti skatīt 6. attēlu).

⁵⁷ Ropažu novada pašvaldības 29.05.2024. saistošie noteikumi Nr. 25/24 “Par Ropažu novada mobilās lietotnes izmantošanas un personalizētās iedzīvotāja kartes izsniegšanas un lietošanas kārtību Ropažu novada pašvaldībā” un Bauskas novada domes 31.08.2023. saistošie noteikumi Nr. 15 “Par Bauskas novada mobilās lietotnes izmantošanas un personalizētās iedzīvotāja kartes izsniegšanas un lietošanas kārtību Bauskas novada pašvaldībā”.

⁵⁸ Atvieglājumu vienotās informāciju sistēmas likums.

⁵⁹ Atvieglājumu vienotās informācijas sistēmas likuma 4. panta otrā daļa.

⁶⁰ Ministru kabineta 21.12.2021. noteikumu Nr. 871 “Atvieglājumu vienotās informācijas sistēmas noteikumi” 4. punkts.

6. attēls. Iedzīvotāju ieguvums no AVIS funkcionalitātes.

AVIS lietošana, sākot ar 2024. gada 1. novembri⁶¹, ir obligāta atvieglojuma devējam, kas no valsts vai pašvaldības budžeta piešķir vai administrē Atvieglojumus, kā arī Atvieglojuma pakalpojumu sniedzējam. Plānoto AVIS lietošanu⁶² pašvaldībās skatīt 7. attēlā.

Atvieglojumiem, kuru
piemērošanas brīdī
nepieciešams identificēt
Atvieglojuma saņēmēju

Atvieglojumiem, kas saistīti
ar nodokļiem un nodevām,
publiskas personas
nekustamā īpašuma nomu

7. attēls. Plānotā AVIS lietošana pašvaldībās.

Saskaņā ar izlases pašvaldību sniegto informāciju tajās 92 jeb 60 % no 149 Atvieglojumiem (atskaitot 14 Atvieglojumus – NĪN un pašvaldību noteiktajām nodevām, kā arī 43 Atvieglojumu, kas nav saistīti ar pakalpojumu (preču) izmantošanu), ir saistīti ar konkrētu pakalpojumu (precēm).

Tomēr, lai arī izlases pašvaldībās ar pakalpojumu (preču) izmantošanu ir saistīti 92 Atvieglojumi daļai no atvieglojumiem, revidentu ieskatā, nav ieviešama Atvieglojuma saņēmēja identificēšanas prasība, piemēram, līdzfinansējums sportistiem, stipendijas (skolniekiem, studentiem), tādējādi kopumā 47 Atvieglojumu administrēšanai būtu jānodrošina, izmantojot AVIS.

⁶¹ Atvieglojumu vienotās informāciju sistēmas likuma Pārejas noteikumu 1. punkts.

⁶² Atvieglojumu vienotās informācijas sistēmas likuma 3. panta pirmā un otrā daļa.

2.3. Vai ir nodrošināti priekšnosacījumi AVIS lietošanas uzsākšanai pašvaldībās?

Lai gan kopš noteiktā termiņa, kad bija obligāti jāuzsāk AVIS lietošana, ir pagājis vairāk nekā pusgads, bet AVIS lietošana vēl nav uzsākta (detalizēti skatīt 8. attēlu).

8. attēls. AVIS ieviešanas darbību īstenošanas gaita.

Normatīvais regulējums attiecībā uz AVIS lietošanu ir izstrādāts⁶³ un ir spēkā kopš 2022. gada. Tas nenosaka konkrētas prasības, kas pašvaldībām jāizpilda, administrējot tajās noteiktos atvieglojumus, un kā veicama piešķirto atvieglojumu uzskaitē, izmantojot AVIS atbilstoši tajā iekļauto datu apstrādes mērķim: *Informācijas sistēmu izmanto, lai veiktu atvieglojumu uzskaiti un pārvaldību, izvērtētu atvieglojumu datus atvieglojumu piešķiršanas un izmantošanas pasākumu īstenošanai un turpmākai attīstībai, kā arī nodrošinātu savstarpēju atvieglojuma devēja, atvieglojuma pakalpojumu sniedzēja un atvieglojuma saņēmēja informācijas apmaiņu.*⁶⁴

Uz jautājumu, vai VARAM ir veikusi izvērtējumu par to, kurus Atvieglojumu veidus pašvaldībām būtu visefektīvāk administrēt, izmantojot AVIS, VARAM sniedza atbildi⁶⁵, ka:

- VARAM nav veikusi izvērtējumu par to, kurus atvieglojuma veidus pašvaldībām būtu visefektīvāk administrēt, izmantojot AVIS.
- [..]. Respektējot pašvaldību brīvību ieviest atvieglojumus savā administratīvajā teritorijā, VARAM nesaskata nepieciešamību noteikt atvieglojuma veidus, kurus administrēt AVIS. Papildus paskaidrojam, ka atvieglojumu sistēma katrā pašvaldībā ir unikāla un nav iespējams to unificēt.
- Projekta “Atvieglojumu pārvaldības pakalpojuma pilnveide un ieviešanas atbalsts” pieejamā finansējuma ietvaros tiks intervētas visas pašvaldības par to vajadzībām attiecībā uz atvieglojumu administrēšanu AVIS un izstrādātā ceļa karte, lai paplašinātu AVIS lietošanu.

No VARAM sniegtās atbildes par to, ka VARAM nesaskata nepieciešamību noteikt Atvieglojuma veidus, kurus administrēt AVIS, izriet, ka nav nosakāms, uz kādiem pašvaldību noteiktajiem Atvieglojumiem ir attiecināma likuma prasība par obligātu AVIS lietošanu atvieglojumu administrēšanai.

⁶³ Atvieglojumu vienotās informācijas sistēmas likums, Ministru kabineta 21.12.2021. noteikumi Nr. 871 “Atvieglojumu vienotās informācijas sistēmas noteikumi”.

⁶⁴ Atvieglojumu vienotās informācijas sistēmas likuma 7. panta pirmā daļa.

⁶⁵ VARAM 04.02.2025. elektroniski sniegtā informācija Valsts kontrolei.

Tikai pēc 2024. gada 1. novembra⁶⁶, kad AVIS bija jāsāk obligāti lietot, VDAA veica aktīvas darbības pašvaldību informēšanai par iespējamo pašvaldību noteikto Atvieglājumu integrāciju ar AVIS, tajā skaitā:

- ar LPS atbalstu 2025. gada 8. janvārī tika organizēta tikšanās ar Pašvaldību Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju asociāciju; tikšanās laikā VDAA informēja par AVIS iespējām un sadarbības iespējām projektā;
- 2025. gada februārī VDAA noslēdza sadarbības līgumu⁶⁷ par AVIS izvēršanas un ieviešanas plāna izstrādi, kurā jāietver ceļa karte⁶⁸ AVIS ieviešanai.

Analizējot izlases pašvaldību sniegto informāciju, ir konstatēts, ka arī vēl pēc termiņa, kad bija jāuzsāk AVIS lietošana, pašvaldībās nav pilnīgas izpratnes par to, kādu Atvieglājumu administrēšanai obligāti lietojama AVIS. Par to liecina tas, ka:

- piecas⁶⁹ pašvaldības nezina vai nav apzinājušas, kuru no Atvieglājumiem iespējams administrēt AVIS;
- Tukuma novada pašvaldība plāno lietot AVIS NĪN atvieglājumiem (AVIS tvērums neparedz nodokļu administrēšanu) un vēl 19 citiem Atvieglājumu veidiem.

Turklāt arī LPS organizētajā sanāksmē⁷⁰ tika akcentēti trūkumi un riski attiecībā uz AVIS lietošanas uzsākšanu:

- pašvaldībām katrai individuāli ir jāmeklē savi tehniskie risinājumi;
- pašvaldību infrastruktūra un lietotāji nav gatavi sistēmas izmantošanai;
- nav pārliecinošas skaidrības par AVIS ieviešanas un uzturēšanas izmaksām;
- pašlaik AVIS ieviešana tiek saistīta tikai ar diviem Atvieglājumiem – sabiedriskā transporta un ēdināšana izglītības iestādēs pakalpojumiem.

AVIS izstrādes un uzturēšanas izmaksas

AVIS koplietošanas platforma tika izstrādāta un pilnveidota, īstenojot divus projektus⁷¹. Līdz 2024. gada 31. decembrim ar AVIS izveidošanu un uzturēšanu saistīti izdevumi identificēti vismaz 2 748 703 *euro* apmērā, tajā skaitā:

- 2 271 530 *euro* apmērā ir izveidoti nemateriālie ieguldījumi, kapitalizējot projektu izdevumus; lai gan AVIS ir viena sistēma, tomēr katra iestāde ir izveidojusi sistēmai atsevišķas nemateriālā ieguldījuma kartītes, neuzskaitot to kā vienotu nemateriālo aktīvu; kā viens no iemesliem minēts – lai nodalītu projektu ietvaros izveidotos pamatlīdzekļus;
- 477 173 *euro* izlietoti AVIS atbildīgo VARAM darbinieku atlīdzībai un dažādiem pakalpojumiem.

⁶⁶ Atvieglājumu vienotās informāciju sistēmas likuma Pārejas noteikumu 1. punkts.

⁶⁷ VDAA 20.01.2025. līgums par “Atvieglājumu vienotās informācijas sistēmas (AVIS) izvēršanas un ieviešanas plāna izstrādi”.

⁶⁸ AVIS ieviešanas ceļa karte paredzēta, lai atvieglotu ieviešanas procesu un ļautu visām pašvaldībām integrēt savas sistēmas ar AVIS.

⁶⁹ Bauskas, Olaines, Ropažu novada un Jūrmalas, Rēzeknes valstspilsētas pašvaldība.

⁷⁰ LPS 04.03.2025. sanāksme pašvaldībām par AVIS ieviešanu.

⁷¹ Projekts Nr. 2.2.1.1/19/I/002 “Publiskās pārvaldes informācijas un komunikācijas tehnoloģiju arhitektūras pārvaldības sistēma – 2. kārtā”; projekts Nr. 2.2.1.1/21/I/002 “Atvieglājumu vienotās informācijas sistēmas un latvija.lv atvēršana komersantiem un valsts un pašvaldības vienoto klientu apkalpošanas centru attīstība”.

CFLA, pārbaudot projekta izpildi, 149 323,47 *euro* atzina par uz projektu neattiecināmiem izdevumiem, jo veiktie maksājumi sadarbības partnerim⁷² bija veikti pēc projekta darbību īstenošanas laika beigu datuma⁷³.

2024. gada maijā VARAM pieprasīja⁷⁴ sadarbības partnerim⁷⁵ sniegt skaidrojumu, bet 2024. gada oktobrī nosūtīja oficiālu prasību par neattiecināto izdevumu summas atmaksu. Sadarbības partneris⁷⁶ atbildēja⁷⁷, ka prasījumu neatzīst un norāda, ka maksājumu kavējums radās tehnisku un administratīvu iemeslu dēļ, kas nebija tā kontrolē.

VARAM budžetā 2025. gadam un turpmākajiem gadiem AVIS uzturēšanai paredzamais finansējums ir 460 244 *euro* (gadā):

- ERAF projektā “Publiskās pārvaldes informācijas un komunikācijas tehnoloģiju arhitektūras pārvaldības sistēma – 2. kārtā” – AVIS uzturēšanai 177 244 *euro*;
- ERAF projektā “Atvieglājumu vienotās informācijas sistēmas un latvija.lv atvēršana komersantiem un valsts un pašvaldības vienoto klientu apkalpošanas centru attīstība” – Atvieglājumu vienotās informācijas sistēmas 2 (AVIS2) uzturēšanai 283 000 *euro*.

Atvieglājumu saņēmēju identifikācijas līdzeklis AVIS lietošanai

Viens no AVIS lietošanas priekšnosacījumiem⁷⁸ – pašvaldībām ir nepieciešama informācijas sistēma, kurā tiek nodrošināts reģistrs ar personai piesaistītu identifikācijas līdzekli un identifikācijas līdzekļa statusu.

Īstenojot AVIS izstrādes projektu⁷⁹, tika paredzēts, ka sistēmas ieviešana ilgtermiņā nodrošinās būtiskus ietaupījumus: *nodrošinot iespēju iedzīvotājiem sākot ar 2024. gadu vienuviet pieteikt un pārvaldīt savus identifikācijas līdzekļus atvieglājumu saņemšanai, tiks radīta iespēja atvieglājumu devējiem samazināt izdevumus individuālu un specifisku identifikācijas līdzekļu izgatavošanai un administrēšanai.*⁸⁰

⁷² Jelgavas valstspilsētas pašvaldības iestāde “Jelgavas digitālais centrs”, reģistrācijas numurs 90010680747.

⁷³ CFLA 30.04.2024. vēstule Nr. 39-2-40.2/3509 “Par vienošanās Nr. 2.2.1.1/21/I/002 maksājuma pieprasījuma Nr. 12 (noslēguma) apstiprināšanu, pārbaudes projekta īstenošanas laikā pārbaudes rezultātu un vienpusējo paziņojumu par projekta attiecināmo izdevumu gala summu.”

⁷⁴ VARAM 13.10.2024. vēstule Nr. 14-6/6124 “Par neatbilstoši veikto izdevumu atmaksu”.

⁷⁵ Jelgavas valstspilsētas pašvaldības iestāde “Jelgavas digitālais centrs”, reģistrācijas numurs 90010680747.

⁷⁶ Jelgavas valstspilsētas pašvaldības iestāde “Jelgavas digitālais centrs”, reģistrācijas numurs 90010680747.

⁷⁷ Jelgavas valstspilsētas pašvaldības iestādes “Jelgavas digitālais centrs” 22.11.2024. vēstule “Par atbildes sniegšanu”.

⁷⁸ <https://viss.gov.lv/lv/Informacijai/Dokumentacija/Vadlinijas/AVIS#show5> (resurss skatīts 27.09.2024.).

⁷⁹ Projekts Nr. 2.2.1.1/21/I/002 “Atvieglājumu vienotās informācijas sistēmas un latvija.lv atvēršana komersantiem un valsts un pašvaldības vienoto klientu apkalpošanas centru attīstība”, kura ietvaros AVIS platformai tika izstrādāts pašapkalpošanās portāls, kas nodrošina iespēju komersantiem īstenot komersantu lojalitātes programmas, iedzīvotājiem Latvija.gov.lv e-pakalpojumos vienuviet uzskaitīt un pārvaldīt savus atvieglājumu saņemšanai pieteiktos identifikācijas līdzekļus, atvieglājumu devējiem sistēmas AVIS darba vidē veikt elektronisku atvieglājumu un to prioritāšu uzskaiti, administrēšanu un pārvaldību.

⁸⁰ Ministru kabineta noteikumu projekta “Atvieglājumu vienotās informācijas sistēmas noteikumi” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija).

Projekta⁸¹ aprēķini balstās uz pieņēmumu, ka elektroniskās identifikācijas līdzekļa izgatavošanas un uzturēšanas izmaksas ir 10 *euro* uz vienu iedzīvotāju un ka šāda sistēma 10 gadu laikā nodrošinās ietaupījumu līdz pat 378 220⁸² *euro*.

Saskaņā ar VARAM sniegto informāciju⁸³ normatīvajā regulējumā⁸⁴ ir iestrādājami nosacījumi, lai skaidri noteiktu sistēmas AVIS tiesības saņemt no Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes informāciju par atvieglājuma saņēmēja aktuālo personu apliecinošu dokumentu – personas apliecību (eID), kas nodrošinās visiem atvieglājuma devējiem iespēju piesaistīt atvieglojumu personas apliecībai kā identifikācijas līdzeklim atvieglājuma saņemšanai.

Plānots, ka personas apliecības informācijas pieejamība AVIS sekmēs vienota un pieejama identifikācijas līdzekļa izmantošanu, pielāgojoties valsts iestādēm, pašvaldībām un citiem Atvieglojumu devējiem, kuriem nebūs vajadzības ieviest un pārvaldīt jaunus identifikācijas līdzekļus, bet gan izmantot iedzīvotājiem jau plaši pieejamu elektroniski identificējamu līdzekli – personas apliecību.⁸⁵

Revidentu ieskatā, normatīvais regulējums par AVIS lietošanas obligātumu un iespējamo eID kartes lietošanu kā vienotu un pieejamu identifikācijas līdzekli Atvieglājuma saņēmējiem pašvaldībās, kurām jau ir savi lokālie Atvieglojumu saņēmēju identifikācijas līdzekļi vai tiks ieviesti citi līdzekļi, kas nav eID karte, pretēji paredzētajiem ietaupījumiem radīs papildu izdevumus AVIS lietošanas gadījumā.

Revīzijā ir konstatēts, ka Bauskas un Tukuma novadu pašvaldības bija apzinājušas aktuālo tirgus situāciju, ka identifikācijas līdzekļa ieviešanai un uzturēšanai (10 gadus) būs nepieciešams budžetā paredzēt vismaz 400 tūkst. *euro*.

AVIS lietošanas uzsākšanas izmaksas

Lai pašvaldībās optimizētu Atvieglojumu piešķiršanu un pārvaldību, būtisks faktors sistēmas efektivitātes nodrošināšanai ir pietiekams un ilgtspējīgs finansējums.

Kopš 2024. gada augusta ir uzsākts projekts⁸⁶, kurā plānots nodrošināt pašvaldību pievienošanos AVIS, paredzot kopējo finansējumu 2 901 500 *euro*⁸⁷, tai skaitā:

- 2 450 000 *euro* – ES Atvērēšanas un noturības mehānisma finansējums;

⁸¹ Projekts Nr. 2.2.1.1/21/I/002 “Atvieglojumu vienotās informācijas sistēmas un latvija.lv atvēršana komersantiem un valsts un pašvaldības vienoto klientu apkalpošanas centru attīstība”.

⁸² Pieņemot, ka vienas elektroniskas identifikācijas līdzekļa kartes izgatavošanas un uzturēšanas izmaksas ir 10 *euro*, un ņemot vērā, ka Latvijā ir 2 032 893 iedzīvotāji, kuriem ir deklarēta dzīvesvieta, un aptuveni 80 % ir piešķirts vismaz viens atvieglojums, 10 gadu laikā, t. i., 1) $2\,032\,893 \times 0,8 = 1\,626\,314$ atvieglojumu saņēmēju Latvijā; 2) $1\,626\,314 : 43$ pašvaldības = 37 822 atvieglojumu saņēmēji vidēji vienā pašvaldībā; 3) $37\,822 \times 10$ *euro* = 378 220 *euro*.

⁸³ VARAM 30.10.2024. elektroniski sniegtā informācija Valsts kontrolei.

⁸⁴ Ministru kabineta 21.12.2021. noteikumi Nr. 871 “Atvieglojumu vienotās informācijas sistēmas noteikumi”.

⁸⁵ Tiesību akta projekta “Grozījumi Ministru kabineta 2021. gada 21. decembra noteikumos Nr. 871 “Atvieglojumu vienotās informācijas sistēmas noteikumi”” sākotnējās ietekmes (*ex-ante*) novērtējuma ziņojums (anotācija), projekta ID 24-TA-2127.

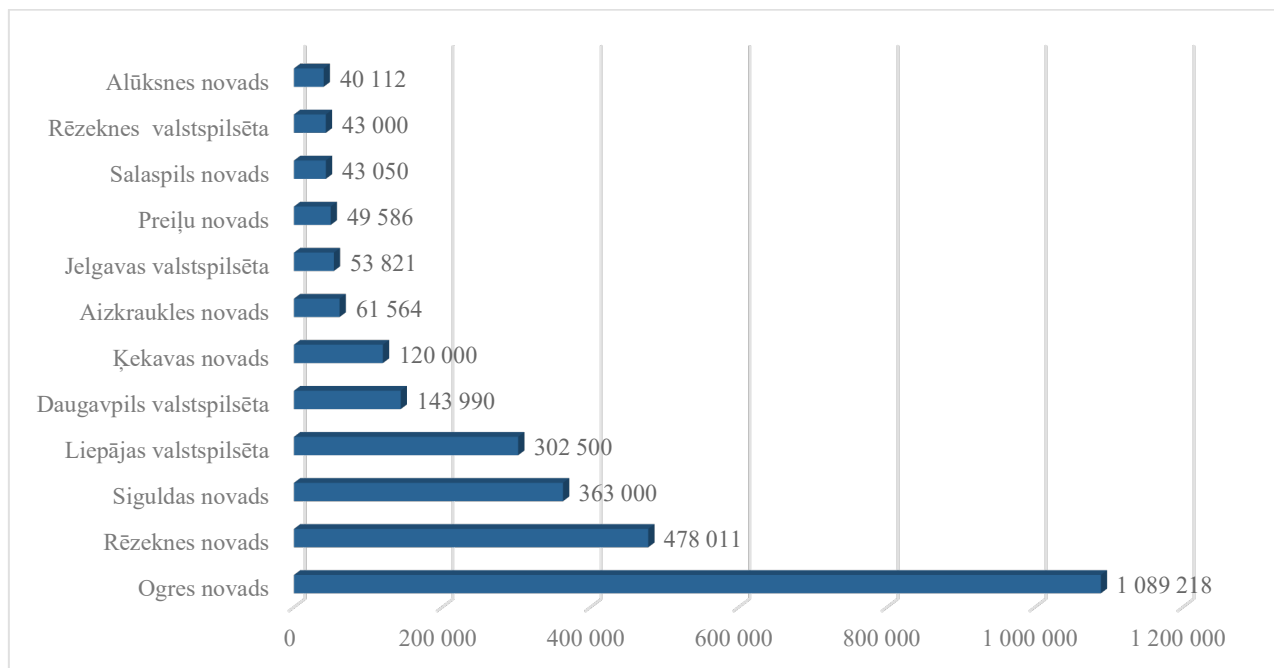
⁸⁶ Eiropas Savienības Atvērēšanas un noturības mehānisma plāna 2. komponentes “Digitālā transformācija” 2.1. reformu un investīciju virziena “Valsts pārvaldes, tai skaitā pašvaldību, digitālā transformācija” 2.1.2.1.i. investīcijas “Centralizētās platformas un sistēmas” projekts “Atvieglojumu pārvaldības pakalpojuma pilnveide un ieviešanas atbalsts”.

⁸⁷ Ministru kabineta 20.08.2024. rīkojums Nr. 687 “Par Eiropas Savienības Atvērēšanas un noturības mehānisma plāna 2. komponentes “Digitālā transformācija” 2.1. reformu un investīciju virziena “Valsts pārvaldes, tai skaitā pašvaldību, digitālā transformācija” investīcijas 2.1.2.1.i. “Centralizētās platformas un sistēmas” projekta “Atvieglojumu pārvaldības pakalpojuma pilnveide un ieviešanas atbalsts” pases, centralizētas funkcijas vai koplietošanas pakalpojumu attīstības plāna apstiprināšanu” 2. punkts.

- 451 500 *euro* valsts budžeta finansējums (pievienotās vērtības nodokļa izmaksu segšanai).

Revīzijā ir konstatēts, ka 12 pašvaldību⁸⁸ iesniegtajās tāmēs AVIS lietošanas uzsākšanai norādītā nepieciešamā finansējuma kopsumma ir 2 787 852 *euro*, kas ir aptuveni 96 % no pieejamā finansējuma.

Salīdzinot pašvaldību sagatavotajās tāmēs norādītā finansējuma apmēru, konstatējamās būtiskas atšķirības pašvaldību norādītajā nepieciešamā finansējuma apmērā, tas ir, no 40 112 *euro* līdz pat 1 089 218 *euro* (detalizēti skatīt 9. attēlu).

9. attēls. Pašvaldību plānotie izdevumi AVIS lietošanas uzsākšanai.

Analizējot iepriekš norādīto pašvaldību sagatavotās tāmes, ir konstatēts, ka pašvaldības plāno AVIS lietošanu pamatā tikai vienam vai diviem atvieglojumu veidiem – sabiedriskā transporta pakalpojumu atvieglojumi un ēdināšanas pakalpojumu atvieglojumi izglītības iestādēs.

Projekta finansējumu pašvaldības galvenokārt vēlas izmantot izglītojamo ēdināšanas pakalpojumu administrēšanai un integrēšanai AVIS, tomēr pat minētajam pakalpojumam nav izstrādāts vienots standarta risinājums AVIS lietošanas uzsākšanai.

Revīzijas laikā vienīgi ar Siguldas novada pašvaldību bija noslēgts sadarbības līgums⁸⁹ par indikatīvo finansējumu aktivitāšu īstenošanai 363 000 *euro*, t. sk. ANM finansējums 300 000 *euro* un valsts budžeta finansējums 63 000 *euro*, paredzot, ka līguma izpilde ir jānodrošina ne ilgāk kā līdz 2026. gada 31. maijam.

Revīzijas ziņojuma projekta saskaņošanā VARAM norādīja⁹⁰, ka Revīzijas ziņojuma projektā uzrādītās viena atvieglojuma integrēšanas izmaksas ar AVIS platformu var sasniegt 478 tūkst. *euro* vienai pašvaldībai, jo ir paredzētas AVIS 3 projekta sadarbības partnerim – Rēzeknes novada pašvaldībai, kura savas aktivitātes ieviešanas ietvaros veic atkalizmantojama informācijas un komunikācijas tehnoloģiju

⁸⁸ Alūksnes, Salaspils, Preiļu, Aizkraukles, Ķekavas, Siguldas, Rēzeknes, Ogres novada un Rēzeknes, Jelgavas, Daugavpils un Liepājas valstspilsētas pašvaldība.

⁸⁹ VDAA un Siguldas novada pašvaldības 11.02.2025. sadarbības līgums “Par projekta Nr. 2.1.2.1.i.0/2/24/I/CFLA/003 “Atvieglojumu pārvaldības pakalpojuma pilnveide un ieviešanas atbalsts” aktivitāšu īstenošanu”.

⁹⁰ VARAM 05.08.2025. vēstule b/n “Par revīzijas ziņojuma projektu revīzijā Nr.2.4.1-56/2024”.

risinājuma izstrādi, kurš būs izmantojams arī citām pašvaldībām un tas attieksies uz vairākiem atvieglojumiem ēdināšanas jomā. Tas, ka izstrādātais risinājums ir atkalizmantojams, nozīmē tā lietošanas uzsākšana citās pašvaldībās izmaksās līdz pat desmit reizēm lētāk nekā pirmreizējā risinājuma izstrāde. Šis risinājums paredz:

- pašvaldību sociālās palīdzības administrēšanas lietojumprogrammas integrāciju un datu apmaiņu par reģistrētajiem datiem,
- vienotās pašvaldību sistēmas Resursu vadības sistēmas uzskaites moduļa izstrādi ēdināšanas atvieglojumu uzskaitē izglītības iestādēs, nodrošinot šī moduļa integrāciju ar AVIS.

Ņemot vērā iepriekš norādīto, valsts kontroles revidenti vērš uzmanību uz nepieciešamību atbilstoši normatīvajam regulējumam⁹¹ ieviest un nodrošināt kontroli pār integrācijas risinājuma izstrādi, risinājuma koda piegādi un nodošanu izmantošanai citām pašvaldībām, veicinot risinājuma atkalizmantošanu jaunu pašvaldību integrēšanai ar AVIS.

Kontroles stiprināšana un pēcuzaudzības nodrošināšana ir nepieciešama, lai nepieļautu komercdarbības atbalstu⁹², t.as ir, to, ka izstrādātais projekta ietvaros piegādāto risinājumu pārdod vai iznomā citām pašvaldībām. Pretējā gadījumā pastāv risks, ka izdevumi nevar tikt attiecināti uz projekta izmaksām.

Saskaņā ar projekta pasi⁹³ projekta uzraudzībai tiek izveidota Projekta uzraudzības padome, kas ir atbildīga par projekta rezultātiem, to starp projekta ietvaros izstrādātā risinājuma nodošanu publiskai personai, risinājuma atkalizmantošanu citām pašvaldību integrācijai un kontroli pār risinājuma iznomāšanu vai pārdošanu citām pašvaldībām.

Sadarbība starp uzraudzības padomi, kurā ietilpst VDAA vadības pārstāvji, un sadarbības partneriem (Rīgas valstspilsētas pašvaldība, Jelgavas valstspilsētas pašvaldība, Liepājas valstspilsētas pašvaldība, Rēzeknes novada pašvaldība, Siguldas novada pašvaldība) ir būtisks priekšnosacījums, lai šādi riski tiktu savlaicīgi apzināti un novērsti.

AVIS ieviešanas mērķu sasniegšanas progress

Ieviešot AVIS sistēmu, nākamajos 10 gados plānots, ka sociālekonomiskie ieguvumi kopumā sasniegs 32,02 milj. *euro*, tajā skaitā, nodrošinot pašvaldībās administratīvo resursu ietaupījumu 30,4 milj. *euro*. Jau tuvāko divu (2024. un 2025. gadā) gadu laikā sešās pašvaldībās (pie projektu sasniedzamajiem rezultatīvajiem rādītājiem norādītais pašvaldību skaits) plānots sasniegt finanšu līdzekļu ietaupījums 4,6 milj. *euro* (detalizēti skatīt 4. pielikumu), tajā skaitā:

- 4 218 414 *euro* no centralizētas atvieglojumu pārvaldības;
- 414 072 *euro* no administratīvās noslodzes samazinājuma.

⁹¹ Ministru kabineta 14.07.2022. noteikumi Nr. 435 "Eiropas Savienības Atveseļošanas un noturības mehānisma plāna 2. komponentes "Digitālā transformācija" 2.1. reformu un investīciju virziena "Valsts pārvaldes, tai skaitā pašvaldību, digitālā transformācija" īstenošanas noteikumi".

⁹² Ministru kabineta 14.07.2022. noteikumu Nr. 435 "Eiropas Savienības Atveseļošanas un noturības mehānisma plāna 2. komponentes "Digitālā transformācija" 2.1. reformu un investīciju virziena "Valsts pārvaldes, tai skaitā pašvaldību, digitālā transformācija" īstenošanas noteikumi" 13.9.3. apakšpunkts.

⁹³ Ministru kabineta 14.07.2022. noteikumu Nr. 435 "Eiropas Savienības Atveseļošanas un noturības mehānisma plāna 2. komponentes "Digitālā transformācija" 2.1. reformu un investīciju virziena "Valsts pārvaldes, tai skaitā pašvaldību, digitālā transformācija" īstenošanas noteikumi" 1. pielikums.

AVIS projektu īstenošanas gaitā būtiska nozīme ir sasniedzamo rezultātu un sociālekonomisko ieguvumu progresa uzraudzībai, ko veic VARAM, kas kā atbildīgā iestāde seko līdzi projekta mērķu izpildei un to ietekmes izvērtēšanai.

- Saskaņā ar VARAM sniegto informāciju⁹⁴ AVIS projektu dati par pirmajiem rezultātiem būs pieejami tikai 2026. gada sākumā, izvērtējot stāvokli 2025. gada 31. decembrī.
- Uz revīzijā uzdoto jautājumu, vai ir plānots veikt koriģējošus pasākumus gadījumā, ja projektu rezultatīvie rādītāji netiks savlaicīgi sasniegti, VARAM paskaidroja⁹⁵, ka *koriģējošo pasākumu nepieciešamība tiks izvērtēta pēc rādītāju uz 2025. gada 31. decembri izvērtēšanas. Bet, ņemot vērā, ka projektu rezultatīvie rādītāji ir jau daļēji sasniegti, turklāt tikko uzsākta projekta “Atvieglājumu pārvaldības pakalpojuma pilnveide un ieviešanas atbalsts” realizācija, uz doto brīdi nav pamata uzskatīt, ka rezultatīvie rādītāji netiks sasniegti.*

Revīzijā ir konstatēts, ka Liepājas valstspilsētas pašvaldība kopš 2025. gada janvāra ir uzsākusi viena atvieglājuma – braukšanas maksas atvieglājumi sabiedriskajā transportā – administrēšanai lietot AVIS. Lai gan līgums⁹⁶ tika noslēgts 2022. gada novembrī, AVIS ieviešanas process kopā ar sistēmas izstrādi aizņēma vairāk nekā divus gadus.

Viens no AVIS mērķiem ir nodrošināt iedzīvotājiem iespēju vienuviet uzskaitīt un pārvaldīt savus Atvieglājumu saņemšanai pieteiktos identifikācijas līdzekļus portālā Latvija.gov.lv.

Valsts pārvaldes pakalpojumu portālā www.latvija.gov.lv izveidotiem pakalpojumiem “Mani pieejamie atvieglājumi un to saņemšanas nosacījumi” un “Mani izmantotie atvieglājumi” ir jānodrošina iedzīvotājiem iespēja:

- pārskatīt sev pienākošos atvieglojumus – lietotāji var uzzināt, kādi atvieglājumi viņiem ir pieejami, kādi ir to saņemšanas nosacījumi un kā pieteikties. Tas palīdz iedzīvotājiem labāk izprast savas tiesības un izmantot pieejamās atvieglājumu iespējas;
- kontrolēt atvieglājumu uzskaiti – atvieglājuma saņēmējs var pārbaudīt, vai pakalpojuma sniedzējs korekti uzskaitījis viņam sniegtos pakalpojumus un preces. Tas palīdz mazināt iespējamās krāpniecības riskus, novēršot situācijas, kurās atvieglājumu pakalpojumu sniedzēji varētu nepatiesi reģistrēt vai uzrādīt izpildītos darījumus;
- sekot līdzi izmantotajiem atvieglājumiem – lietotāji var redzēt visus iepriekš saņemtos atvieglojumus, kas ļauj viņiem kontrolēt, vai atvieglājumi netiek izmantoti bez viņu ziņas. Tas ir īpaši svarīgi, lai novērstu situācijas, kurās trešās personas varētu nepamatoti izmantot atvieglojumus, izmantojot, piemēram, viltotus vai nelikumīgi iegūtus identifikācijas līdzekļus.⁹⁷

Saskaņā ar publiski pieejamajiem datiem⁹⁸ 2024. gadā portālā Latvija.gov.lv iedzīvotāji ir aplūkojuši pakalpojumu “Mani pieejamie atvieglājumi un to saņemšanas nosacījumi” 13 328 reizes un “Mani izmantotie atvieglājumi” 1325 reizes. Dati liecina, ka iedzīvotāji izrāda interesi par pakalpojumiem, un tas varētu liecināt par lielu iedzīvotāju vēlmi zināt, kādi Atvieglājumi viņiem pienākas.

⁹⁴ VARAM 17.01.2025. elektroniski sniegtā informācija Valsts kontrolei.

⁹⁵ VARAM 04.02.2025. elektroniski sniegtā informācija Valsts kontrolei.

⁹⁶ Liepājas pilsētas pašvaldības aģentūras “Liepājas sabiedriskais transports” 14.11.2022. līgums ar SIA “Mobilly”. <https://www.eis.gov.lv/EKEIS/Supplier/Procurement/83562>.

⁹⁷ <https://viss.gov.lv/lv/Informacijai/Dokumentacija/Vadlinijas/AVIS#show2> (resurss skatīts 27.02.2025.).

⁹⁸ <https://data.gov.lv/dati/dataset/statistika-par-latvija-lv-e-pakalpojumiem> (resurss skatīts 27.02.2025.).

Tā kā Latvija.gov.lv audita pierakstos tiek saglabāts tikai e-pakalpojuma lietotāja personas kods un cita personas datu apstrāde atbilstoši normatīvajam regulējumam portāla pārzinim nav atļauta, tad nav iespējams iegūt informāciju par lietotāju aktivitāti pa novadiem, lai konstatētu sasaisti ar pašvaldību sniedzamajiem pakalpojumiem un iedzīvotājiem piešķirtajiem atvieglojumiem.⁹⁹

Tomēr, lai gan iedzīvotājiem ir interese par Atvieglojumiem, par faktisko izmantošanu interese ir daudz mazāka. Iemesli varētu būt dažādi:

- iespējams, iedzīvotājiem var būt sarežģīti pieteikties vai kvalificēties Atvieglojumiem, pat ja viņi zina, ka tie ir pieejami;
- nepietiekama informācija vai izpratne, t. i., lai gan iedzīvotāji var uzzināt par pieejamiem Atvieglojumiem, viņi, iespējams, nesaprot pilnībā, kas ir jādara, lai tos saņemtu;
- nepietiekamas digitālās prasmes un tehnoloģiju pieejamība – mazaizsargātām vai trūcīgām personām, kas ir viena no galvenajām Atvieglojumu saņēmēju mērķa grupām, interneta un tehnoloģiju pieejamība ir ierobežota;
- pakalpojuma specifika – ja Atvieglojuma apmērs vai tā izmantošanas termiņš ir ilgstošs un nav limitēts, Latvija.gov.lv. pakalpojumi un informācija par atvieglojumu izmantoto apmēru, visdrīzāk, nebūs saistoša daļai Atvieglojumu saņēmēju; piemēram, nepilngadīgām personām par izmantotajām brīvpusdienām, izmantotajiem bezmaksas transporta pakalpojumiem.

Ieteikumi

Lai pašvaldību noteiktie Atvieglojumi (izņemot sociālo atbalstu) nodrošinātu mērķtiecīgu finanšu līdzekļu izlietojumu ar skaidru un saprotamu ietekmi uz pašvaldības mērķiem un iedzīvotājiem, pašvaldībām izvērtēt noteiktos atvieglojumus un identificēt, kuriem no tiem ir iespējams standartizēt administrēšanas procesus un kuru administrēšanai būtu izmantojama AVIS.

Lai ieviestu vienotu pašvaldību noteikto Atvieglojumu administrēšanu, kas ļaus vienkāršot pašvaldību darbu un optimāli izmantot publiskos resursus, VARAM sadarbībā ar pašvaldībām ir jāizstrādā AVIS ilgtermiņa attīstības plāns, nosakot konkrētus termiņus sistēmas funkcionalitātes pilnvērtīgai nodrošināšanai, kā arī norādot finansējuma avotus sistēmas darbības uzturēšanai un pilnveidošanai.

⁹⁹ VARAM 04.02.2025. elektroniski sniegtā informācija Valsts kontrolei.

Informācija par revīziju

Revīzijas mērķis

Revīzijas mērķis ir sniegt vērtējumu, vai Atvieglojumi pašvaldībās sasniedz konkrētus mērķus, ir noteikti, ņemot vērā finansiālo iespēju principu, un tiek efektīvi administrēti.

Juridiskais pamatojums

Lietderības revīzija “Vai pašvaldībās ieviestā atvieglojumu sistēma ir efektīva?” veikta, pamatojoties uz Valsts kontroles 2024. un 2025. gada darba plānu un Piektā revīzijas departamenta 2024. gada 15. aprīļa revīzijas grafiku Nr. 2.4.1-56/2024.

Revīziju veica vecākais valsts revidents Roberts Jumīkis (revīzijas grupas vadītājs) un valsts revidentes Vineta Miķelsone, Solvita Zemīte un Ingūna Vanaga (līdz 01.10.2024.).

Revidentu un revidējamo vienību atbildība

Valsts kontroles revidenti ir atbildīgi par revīzijas ziņojuma sniegšanu, kas pamatojas uz revīzijas laikā gūtiem atbilstošiem, pietiekamiem un ticamiem revīzijas pierādījumiem.

Revīzijas apjomā iekļautās revidējamās vienības ir atbildīgas par normatīvo aktu ievērošanu un revidentiem sniegtās informācijas patiesumu.

Revīzijas apjoms

Revīzija ir veikta saskaņā ar Latvijas Republikā atzītiem starptautiskajiem revīzijas standartiem. Revīzija ir plānota un veikta tā, lai iegūtu pietiekamu pārliecību (profesionālu spriedumu) par pārbaudāmā priekšmeta jautājumiem saskaņā ar revīzijas kritērijiem.

Pašvaldībām ir noteikti pienākumi sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības sniegšanā, tostarp pašvaldībai, kuras teritorijā ir deklarētā personas dzīvesvieta, ir pienākums nodrošināt personai iespēju saņemt tās vajadzībām atbilstošus sociālos pakalpojumus un sociālo palīdzību¹⁰⁰, proti:

- sociālā atbalsta ietvaros ir pienākums nodrošināt dažādus pakalpojumus, piemēram, aprūpe mājās, krīzes centra pakalpojums, grupu mājas (dzīvokļa) pakalpojums, ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojums institūcijā, patversmes vai naktspatversmes pakalpojums;¹⁰¹
- ir tiesības par saviem līdzekļiem papildus likumā noteiktajiem pakalpojumiem nodrošināt citus sociālos pakalpojumus, kā arī tiesības noteiktos sociālos pakalpojumus nodrošināt citām personu grupām;¹⁰²
- sociālos pakalpojumus jānodrošina apjomā, kas atbilst pašvaldības gadskārtējā budžeta ietvaros pieejamiem līdzekļiem.¹⁰³

Sociālie pakalpojumi ir pasākumi, kurus nodrošina valsts vai pašvaldība naudas vai mantisko pabalstu, vai citu pakalpojumu veidā, lai veicinātu personas sociālo tiesību pilnvērtīgu īstenošanu.¹⁰⁴

¹⁰⁰ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 9. panta pirmā daļa (redakcija spēkā līdz 20.01.2025.).

¹⁰¹ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 9. panta pirmā¹ daļa (redakcija no 21.01.2025.).

¹⁰² Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 9. panta pirmā² daļa (redakcija no 21.01.2025.).

¹⁰³ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 9. panta pirmā³ daļa (redakcija no 21.01.2025.).

¹⁰⁴ Likuma “Par sociālo drošību” 13. panta pirmā daļa.

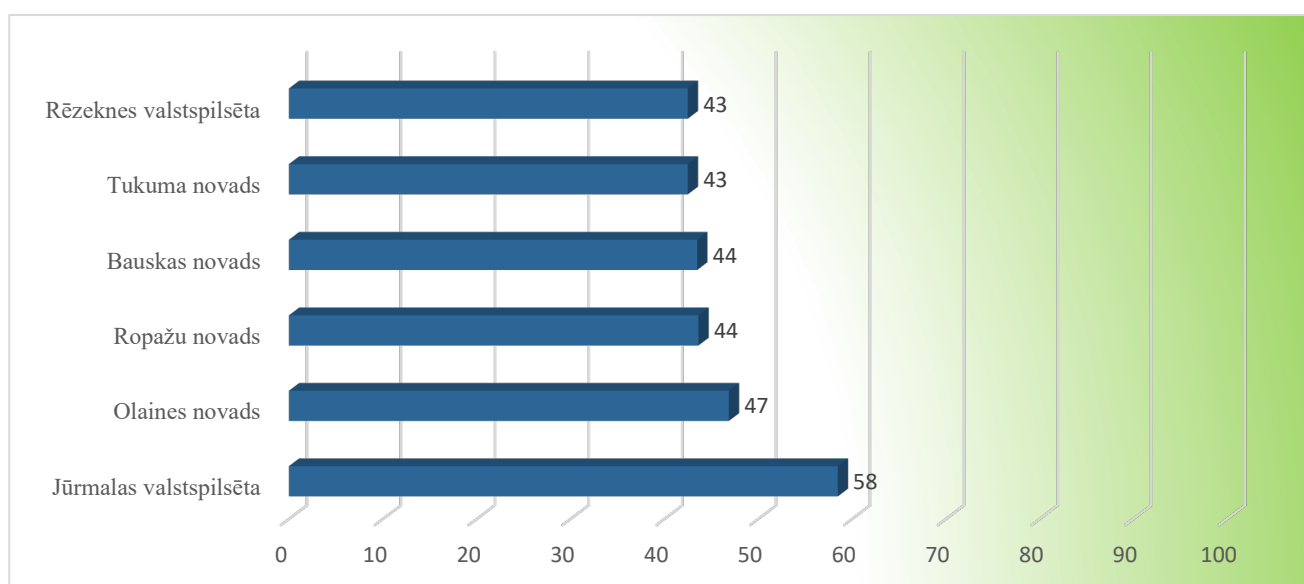
Attiecībā uz sociālā atbalsta atvieglotajiem, revīzijas pieejā paredzēto kritēriju izpildes pārbaudes netika veiktas.

Lai sniegtu atbildi uz revīzijas galveno jautājumu, tika pārbaudīta izlasē iekļauto sešu¹⁰⁵ pašvaldību rīcība saistībā ar atvieglotajiem noteikšanu un piešķiršanu laikā no 2022. gada 3. janvāra līdz 2024. gada 31. decembrim, tajā skaitā atvieglotajiem:

- piešķiršanas nepieciešamības (mērķa) noteikšana un rezultātu novērtēšanas iespējas nodrošināšana;
- ietekme uz pašvaldību autonomo funkciju nodrošināšanu;
- pieejamības nodrošināšana, kā arī vienotu, skaidru un saprotamu nosacījumu piemērošana;
- novirzītā finansējuma ekonomiskais pamatojums;
- uzskaites caurskatāmība un centralizētas administrēšanas iespējamība valsts līmenī.

Revīzijā tika izvirzīti kritēriji ar skaitlisku punktu vērtību, lai noteiktu, vai izlases pašvaldības ir veikušas visas secīgās darbības, lai to Atvieglotajiem tiktu noteikti, ņemot vērā finansiālo iespēju principu un sasniegtu konkrētus rezultātus un tiktu efektīvi administrēti.

Pašvaldības no maksimāli iegūstamajiem 100 punktiem ir ieguvušas punktus robežās no 43 līdz 58 punktiem (detalizēti skatīt 10. attēlu un 1. pielikumu). Tas liecina par pašvaldību pilnveides iespējām gan Atvieglotajiem noteikšanas pamatotībā, gan piešķiršanas administrēšanā.

10. attēls. Revīzijā izvirzīto kritēriju kopvērtējums.

Revīzija veikta par laiku no 2022. gada 3. janvāra līdz 2024. gada 31. decembrim. Atsevišķos gadījumos darījumi/notikumi izvērtēti arī ārpus revidējamā laika posma.

Revīzijas apjomā tika iekļautas VARAM un sešas pašvaldības (Bauskas, Olaines, Ropažu, Tukuma novadu un Jūrmalas un Rēzeknes valstspilsētas pašvaldība).

¹⁰⁵ Bauskas, Olaines, Ropažu, Tukuma novada un Rēzeknes un Jūrmalas valstspilsētas pašvaldība.

Revīzijas metodes

Revīzijā izmantotas vairākas pierādījumu iegūšanas un analīzes metodes, lai sniegtu atbildes uz revīzijas ziņojuma nodaļās izklāstītajiem jautājumiem, tajā skaitā:

- veiktas analītiskās procedūras, izvērtējot izlases pašvaldību sniegto informāciju par tajās noteiktajiem atvieglojumiem brīvprātīgo iniciatīvu ietvaros;
- izvērtēti izlases pašvaldību attīstības plānošanas dokumenti, saistošie noteikumi un domes lēmumi ar mērķi noskaidrot vienotas pieejas nodrošināšanu atvieglojumu piešķiršanā;
- izlases veidā veiktas detalizētas darījumu pārbaudes, lai noskaidrotu atvieglojumu piešķiršanas atbilstību izvirzītajiem nosacījumiem;
- analizēta izlases pašvaldību sniegtā informācija par tajās noteikto atvieglojumu uzskaites nodrošināšanu;
- sadarbībā ar izlases pašvaldībām veiktas aplēses atsevišķiem atvieglojumu veidiem ar mērķi noteikt pašvaldību pieeju atvieglojumu piešķiršanas procesu nodrošināšanai un tā izmaksām;
- veiktas intervijas ar atbildīgajiem darbiniekiem par izlases pašvaldībās noteiktajiem atvieglojumu veidiem ar mērķi iegūt informāciju par atvieglojumu saņēmēju mērķa grupu lielumu;
- izvērtēta VARAM, VDAA, LPS un pašvaldību sniegtā informācija par AVIS izveidošanu un lietošanas uzsākšanu, kā arī izvērtēts AVIS ieviešanas plānoto ieguvumu sasniegšanas progress

Vērtēšanas kritēriji

Kritēriju novērtējums katrai no izlasē iekļauto sešu¹⁰⁶ pašvaldību noteiktajiem atvieglajumiem ir uzrādīts 1. pielikumā.

Turpmāk norādītais vērtējums raksturo kopējo situāciju attiecībā uz pašvaldību noteiktajiem Atvieglajumiem un AVIS ieviešanas gaitu, ņemot vērā sešu analizēto pašvaldību darbības rezultātus.

Revīzijas jautājums	Noteiktais kritērijs	Kritērijs ir sasniegts / nav sasniegts / sasniegts daļēji
Vai atvieglājumi pašvaldībās sasniedz konkrētus mērķus, ir noteikti, ņemot vērā finansiālo iespēju principu, un tiek efektīvi administrēti?		
1. Vai pašvaldībās noteiktie atvieglājumi sasniedz konkrētu mērķi un ir noteikti, ņemot vērā pašvaldības budžeta iespējas?		
1.1. Vai pašvaldību noteiktie Atvieglājumi sasniedz konkrētus mērķus (mērķa grupas) un šo mērķu sasniegšanu raksturojošos rādītājus?	Pašvaldības ir apzinājušas, noteikušas un kvantificējušas mērķa grupas konkrētajiem atvieglajumiem. Pašvaldību noteiktajiem atvieglajumiem ir izvirzīti konkrēti sasniedzamie mērķi un to sasniegšanu raksturojošie rādītāji, kas tiek periodiski uzraudzīti un novērtēti. Ja pašvaldības ir apzinājušas mērķa grupas, nosakot atvieglājumus, un tiem ir izvirzīti konkrēti mērķi un to sasniegšanu raksturojošie rādītāji, kas tiek periodiski uzraudzīti un novērtēti: - >90 % – kritērijs ir sasniegts; - 50 %–90 % – kritērijs ir daļēji sasniegts; - <50 % – kritērijs nav sasniegts.	Kritērijs nav sasniegts. Pašvaldībās noteikto Atvieglājumu saņēmēju mērķa grupu lielums tiek apzināts tikai 51 % Atvieglājumu, kas ierobežo iespēju noteikt Atvieglājuma piešķiršanai konkrētu mērķi ar tā sasniegšanu raksturojošiem rezultātīvajiem rādītājiem. Lai gan pašvaldības visiem Atvieglajumiem ir noteikušas mērķus, tomēr no 149 Atvieglājumu veidiem tikai 13 jeb 9 % (visi Jūrmalas valstspilsētas pašvaldībā) ir norādīti kvantitatīvi un izmērāmi sasniedzamie rezultātīvie rādītāji.
1.2. Vai pašvaldības, nosakot Atvieglājumus, ņem vērā finansiālo iespēju principu?	Pašvaldības noteiktajiem Atvieglajumiem ir izvērtēta to izpildei nepieciešamā finansējuma ietekme uz pašvaldības	Kritērijs sasniegts daļēji. Revīzijā izvirzītā kritērija izpildi nebija iespējams objektīvi izvērtēt, jo nav noteikts, kāds finansējuma apmērs ir nepieciešams autonomo funkciju nodrošināšanai vismaz minimālā līmenī. Jebkuram no pašvaldībās

¹⁰⁶ Bauskas, Olaines, Ropažu un Tukuma novada pašvaldība un Jūrmalas un Rēzeknes valstspilsētas pašvaldība.

Revīzijas jautājums	Noteiktais kritērijs	Kritērijs ir sasniegts / nav sasniegts / sasniegts daļēji
	budžeta iespējām nodrošināt pašvaldību autonomās funkcijas. Ja pašvaldības noteikto Atvieglojumu izpildei nepieciešamā finansējuma ietekmi uz budžetu: - ir izvērtējušas, nosakot ietekmi uz autonomo funkciju izpildi, – kritērijs ir sasniegts; - ir izvērtējušas, nenosakot ietekmi uz autonomo funkciju izpildi, – kritērijs ir daļēji sasniegts; - nav izvērtējušas – kritērijs nav sasniegts.	noteiktajiem Atvieglojumiem nepieciešamais finansējums pārsvarā tiek plānots, ņemot vērā iepriekšējā gada faktisko izpildi. Savukārt saskaņā ar pašvaldību sniegto informāciju: ■ divās pašvaldībās¹⁰⁷ nevērtē noteikto Atvieglojumu ietekmi uz budžetu, tajā skaitā to ietekmi uz autonomo funkciju nodrošināšanu; ■ četrās pašvaldībās¹⁰⁸ noteikto Atvieglojumu ietekme uz budžetu tiek vērtēta atbilstoši iepriekšējā gada faktiskajai izpildei, neanalizējot ietekmi uz autonomo funkciju nodrošināšanu.
1.3. Vai pašvaldības noteiktie Atvieglojumi tiek piešķirti pēc vienotiem nosacījumiem un ir ērti pieejami mērķa grupām?	Pašvaldībā noteiktie Atvieglojumi tiek piešķirti pēc vienotiem nosacījumiem (atvieglojumi netiek piešķirti kā atsevišķi individuāli gadījumi). Ja pašvaldības noteikto Atvieglojumu piešķiršana ir nodrošināta pēc vienotiem nosacījumiem: - 100 % – kritērijs ir sasniegts; - >80 % – kritērijs ir daļēji sasniegts; - <80 % – kritērijs nav sasniegts. Pašvaldības noteiktos Atvieglojumus var saņemt visi attiecīgo Atvieglojumu mērķa grupu iedzīvotāji. Ja pašvaldības noteiktos Atvieglojumus var saņemt no attiecīgās Atvieglojumu mērķa grupas (faktiskās mērķa grupas): - >90 % – kritērijs ir sasniegts; - 50 %–90 % – kritērijs ir daļēji sasniegts;	Kritērijs ir sasniegts. Izlases veidā veiktajās detalizētajās pārbaudēs neatbilstības Atvieglojumu piešķiršanā konstatētas četrās¹⁰⁹ pašvaldībās – tikai 5,2 % no pārbaudītajiem atvieglojumu piešķiršanas gadījumiem. Kopumā visās revīzijas izlasē iekļautajās pašvaldībās Atvieglojumu piešķiršana ir nodrošināta pēc vienotiem nosacījumiem. Kritērijs sasniegts daļēji. Saskaņā ar pašvaldību sniegto informāciju par 149 Atvieglojumu saņēmēju mērķa grupām: - 73 jeb 49 % gadījumos nav noteikts mērķa grupas lielums, piemēram, NĪN atvieglojumi; - 76 jeb 51 % gadījumu ir noteikts mērķa grupas lielums, piemēram, brīvpusdienas izglītības iestādēs, vai mērķa grupas lielumu objektīvi nav

¹⁰⁷ Bauskas un Tukuma novada pašvaldības.

¹⁰⁸ Olaines, Ropažu novada un Rēzeknes un Jūrmalas valstspilsētas pašvaldības.

¹⁰⁹ Ropažu, Bauskas, Tukuma novada pašvaldība, Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības.

Revīzijas jautājums	Noteiktais kritērijs	Kritērijs ir sasniegts / nav sasniegts / sasniegts daļēji
	- <50 % – kritērijs nav sasniegts.	iespējams noteikt, piemēram, apbedīšanas pabalsts, bērna piedzimšanas pabalsts. Tā kā nepieciešamais finansējums tiek plānots atbilstoši pašvaldībai zināmai informācijai par atvieglājumu saņēmējiem, revidentu ieskatā, kritērijs nav sasniegts, jo nepietiekama finansējuma ieplānošanas gadījumā Atvieglājums nebūs pieejams visiem, kuriem tas pienākas.
2. Vai pašvaldības spēj efektīvi administrēt pašu noteiktos atvieglojumus?		
2.1. Vai pašvaldību noteiktajiem Atvieglojumiem ir ekonomiski pamatots apmērs un caurskatāmas administrēšanas izmaksas?	Pašvaldību noteiktajiem Atvieglojumiem ir ekonomiski pamatots apmērs un apzinātas šo Atvieglājumu administrēšanas izmaksas. Ja pašvaldību noteikto Atvieglājumu apmērs ir ekonomiski pamatots un tiek pārskatīts atbilstoši pamatojumā norādītajiem apsvērumiem, kā arī ir apzinātas un analizētas šo Atvieglājumu administrēšanas izmaksas: - >90 % – kritērijs ir sasniegts; - 90 %–50 % – kritērijs ir daļēji sasniegts; - <50 % – kritērijs nav sasniegts.	Kritērijs nav sasniegts. Revīzijā konstatēts, ka tikai 25 jeb 17 % no 149 Atvieglojumiem ir norādīts to apmēra ekonomiskais pamatojums, kas ir nepieciešams, lai varētu vērtēt un periodiski pārskatīt atvieglojumus atbilstoši konkrēto mērķa grupu iedzīvotāju vajadzībām. Turklāt saskaņā ar revīzijas izlasē iekļauto pašvaldību sniegto informāciju nevienam no izlasē iekļautajiem Atvieglojumiem (izņemot divus no 55 Atvieglojumiem Jūrmalas valstspilsētas pašvaldībā) nav apzinātas administrēšanas izmaksas. Tas liedz analizēt administrēšanas izmaksu samērīgumu un noteikt izmaksu optimizācijas iespējas.
2.2. Vai pašvaldībās izmantotās metodes (tajā skaitā informāciju sistēmas) nodrošina Atvieglājumu ekonomisku un efektīvu administrēšanu?	Pašvaldībās Atvieglājumu administrēšanas informācijas sistēmās tiek savlaicīgi ievadīti dati, nodrošinot precīzu atvieglājumu piešķiršanas un izmaksu uzskaiti. Ja pašvaldībās Atvieglājumu administrēšanas informāciju sistēmas nodrošina atvieglājumu precīzu atvieglājumu piešķiršanas un izmaksu uzskaiti, tad kritērijs ir sasniegts. Ja nē, tad kritērijs nav sasniegts. Ar AVIS ieviešanu ir samazināts administratīvais slogs pašvaldību noteikto	Kritērijs ir sasniegts. Revīzijā ir konstatēts, ka revīzijas izlasē iekļautajās pašvaldībās ir nodrošināta kontrole pār piešķirto Atvieglājumu apmēru, tas ir, tiek veidoti regulāri pārskati par piešķirto Atvieglājumu apmēru. Kritērijs nav sasniegts. Revīzijā izvirzītā kritērija sasniegšanu nebija iespējams pārbaudīt, jo revīzijas izlasē iekļautās pašvaldības nebija uzsākušas lietot AVIS tajās noteikto

Revīzijas jautājums	Noteiktais kritērijs	Kritērijs ir sasniegts / nav sasniegts / sasniegts daļēji
	Atvieglojumu saņemšanai (tajā skaitā samazinātas administrēšanas izmaksas). Ja AVIS ieviešana ir nodrošinājusi mazāku administratīvo slogu pašvaldību noteikto Atvieglojumu saņemšanai, samazinot šo Atvieglojumu administrēšanas izmaksas, tad kritērijs ir sasniegts. Ja AVIS ieviešana ir nodrošinājusi mazāku administratīvo slogu pašvaldību noteikto Atvieglojumu saņemšanai, nesamazinot šo Atvieglojumu administrēšanas izmaksas, tad kritērijs ir daļēji sasniegts. Ja ieviešana nav nodrošinājusi mazāku administratīvo slogu pašvaldību noteikto Atvieglojumu saņemšanai, tad kritērijs nav sasniegts.	Atvieglojumu administrēšanai. Revidentu ieskatā, kritērijs nav sasniegts, jo AVIS lietošana ir obligāta kopš 2024. gada 1. novembra. Revīzijā konstatētais liecina, ka VARAM kā AVIS izstrādātāja un ieviesēja nebija savlaicīgi radījusi priekšnosacījumus, lai pašvaldības varētu uzsākt AVIS lietošanu.

Sektora vadītāja

Elita Andruce

Departamenta direktors

Oskars Erdmanis

ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI
PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO
PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU

Pielikumi

1. pielikums. Pašvaldību rīcības novērtējums atbilstoši revīzijā izvirzītajiem kritērijiem

Pašvaldība	Kopējais vērtējums	Revīzijā izvirzīto kritēriju vērtējums						
		Pašvaldības ir apzinājušas mērķa grupas, nosakot Atvieglumus, un tiem ir izvirzīti ar pašvaldības darbību saistīti mērķi un noteikti sasniedzamie rezultāti, kas tiek periodiski uzraudzīti un novērtēti	Pašvaldības noteikto Atvieglojumu izpildei nepieciešamā finansējuma ietekmi uz budžetu ir izvērtējušas, nosakot ietekmi uz autonomo funkciju izpildi	Pašvaldības noteikto Atvieglojumu piešķiršanu nodrošina pēc vienotiem nosacījumiem	Pašvaldības noteiktos Atvieglojumus var saņemt visi mērķa grupas iedzīvotāji	Pašvaldību noteikto Atvieglojumu apmērs ir ekonomiski pamatots un tiek pārskatīts atbilstoši pamatojumā norādītajiem apsvērumiem, kā arī ir apzinātas un analizētas šo atvieglojumu administrēšanas izmaksas	Pašvaldībās Atvieglojumu administrēšanas informāciju sistēmas nodrošina Atvieglojumu precīzu piešķiršanas un izmaksu uzskaiti	AVIS ieviešana ir nodrošinājusi mazāku administratīvo slogu pašvaldību noteikto Atvieglojumu saņemšanai, samazinot šo Atvieglojumu administrēšanas izmaksas
	Maks. 100	Maks. 20	Maks. 20	Maks. 10	Maks. 10	Maks. 20	Maks. 10	Maks. 10
1	2=sum(3:9)	3	4	5	6	7	8	9
Bauskas novads	44	10,0	10,0	10,0	3,5	0,0	10,0	0,0
Olaines novads	47	10,0	10,0	10,0	4,4	2,5	10,0	0,0
Ropažu novads	44	10,0	10,0	8,5	3,6	1,5	10,0	0,0
Tukuma novads	43	10,0	10,0	8,8	3,8	0,0	10,0	0,0
Jūrmalas valstspilsēta	58	13,9	10,0	10,0	9,7	4,8	10,0	0,0
Rēzeknes valstspilsēta	43	10,0	10,0	10,0	1,1	1,4	10,0	0,0

2. pielikums. Unikālie Atvieglojumu veidi izlases pašvaldībās

Nr. p.k.	Atvieglojuma veids
1	2
1.	Ēdināšanas maksas atvieglojumi izglītības iestādēs
2.	Līdzfinansējums norēķiniem par pirmsskolas izglītības programmas apguvi privātā izglītības iestādē
3.	Līdzfinansējums par bērna ēdināšanas pakalpojuma izmaksām privātā pirmsskolas izglītības iestādē
4.	Līdzfinansējums pašvaldības iedzīvotāju iniciatīvas projektiem
5.	Pabalsts jaundzimušā aprūpei
6.	Pabalsts kultūras, sporta un izzinošo pasākumu apmeklēšanai
7.	Pabalsts veselības aprūpes pieejamības palielināšanai
8.	Pabalsts Černobiļas atomelektrostācijas avārijas seku likvidēšanas dalībniekiem
9.	Pabalsts nozīmīgā dzīves jubilejā
10.	Pabalsts par izcilu mūža ieguldījumu
11.	Pabalsts politiski represētajai personai
12.	Apbedīšanas pabalsts
13.	Pabalsts bērniem un izglītojamajiem mācību procesa uzsākšanai
14.	Veselību veicinošu pasākumu komplekss senioriem un topošajām māmiņām
15.	Zobu protezēšanas pakalpojums
16.	Ortodontijas pakalpojums
17.	Romu dienas (vokālās un deju nodarbības, pasākumu organizēšana)
18.	E-prasmju apmācības
19.	Valsts valodas apmācība mazākumtautību pārstāvjiem un nepilsoņiem
20.	Šūšanas apmācības
21.	Sabiedriskā labuma balva
22.	Braukšanas maksas atvieglojumi
23.	Pabalsts transporta izdevumu segšanai
24.	Iedzīvotāju kartes maksas atvieglojumi
25.	Nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumi
26.	Vingrošanas pakalpojumi (trenažieru zālē, ūdenī)
27.	Līdzfinansējums sporta organizāciju, to pārstāvēto komandu un individuālo sportistu atbalstam

Nr. p.k.	Atvieglojuma veids
1	2
28.	Naudas balvas par izciliem sasniegumiem sportā un kultūrā
29.	Pabalsts kāzu jubilāriem
30.	Reemigrācijas pabalsts
31.	Pabalsts apģērba iegādei
32.	Pabalsts dokumentu noformēšanai
33.	Nodevu atvieglojumi (nodeva par būvatļauju, nodeva par reklāmu, ielu tirdzniecības nodeva, nodeva par iebraukšanu īpaša režīma zonā)
34.	Pabalsts valsts svētkos
35.	Pabalsts barikāžu dalībniekiem
36.	Atlaides sporta infrastruktūras nomai
37.	Atlaide maksai par laulību ceremoniju
38.	Atvieglojumi peldbaseina apmeklējumam
39.	Līdzfinansējums nometņu organizēšanai

3. pielikums. Pašvaldību sniegtā informācija par Atvieglojumiem nepieciešamā finansējuma plānošanu

Pašvaldība	Pašvaldības budžeta plānošanai sagatavotā informācija par pašvaldības noteiktajiem Atvieglojumiem 2022., 2023. un 2024. gadā
1	2
Bauskas novads	Nav veikts apkopojums par pašvaldības noteiktajiem atvieglojumiem.
Olaines novads	Pamatojoties uz pašvaldības saistošajiem noteikumiem un pieņemtajiem domes lēmumiem par atvieglojumiem, pašvaldības iestādes un struktūrvienības sagatavo budžeta pieprasījumu. <u>Budžeta pieprasījumā tiek ieplānoti finanšu līdzekļi pašvaldības noteiktajiem atvieglojumiem, kas attiecas uz konkrētām iedzīvotāju grupām (piemēram, ģimenēm ar bērniem, senioriem, cilvēkiem ar invaliditāti utt.). Saistošie noteikumi un domes lēmumi nosaka gan atvieglojumu veidus, gan to piešķiršanas nosacījumus, un iestādēm ir pienākums budžetā plānot pietiekamus līdzekļus to nodrošināšanai.</u> Sociālās un materiālās palīdzības pabalstiem nepieciešamais finansējums nākamajam gadam tiek plānots, <u>ņemot vērā iepriekšējā gada budžeta izpildi, kā arī plānotās izmaiņas pabalstu apmērā un pabalstu saņēmēju skaitā.</u>
Ropažu novads	Iestāžu vadītāji un atbildīgie par budžeta sagatavošanu kārtēja gada budžeta plāno, pamatojoties <u>uz iepriekšējā gada faktisko budžeta izpildi</u>, ņemot vērā tā brīža spēkā esošos saistošos noteikumus un piemērojamās atlaides. Papildus speciāla informācija par atvieglojumu apmēru netiek gatavota, pamatojoties uz to, <u>ka nav precīzu statistisko datu par pakalpojumu ar atlaidēm pieprasījumu</u>. Ikgadējā budžeta sagatavošana notiek, pamatojoties uz iepriekšējā gada faktisko izpildi, lai nodrošinātu piesardzīgu ieņēmumu plānošanu, neradot risku pārāk optimistisku datu iekļaušanai budžetā. Papildus informējam, ka informācija par budžeta ietekmi tiek pievienota saistošo noteikumu paskaidrojuma rakstos.
Tukuma novads	Nepieciešamais finansējums nākamajam budžeta gadam tiek plānots, ņemot vērā iepriekšējā gada budžeta izpildi, plānotās izmaiņas pabalstu apmērā un pabalstu saņēmēju skaitā. Ik gadu tiek izdots rīkojums par Tukuma novada pašvaldības budžeta projekta sagatavošanu kārtējam gadam, kurā cita starpā ir noteikts, ka: ✓ pašvaldības iestāde/struktūrvienības vadītājs ir atbildīgs par visiem izdevumiem, kas nepieciešami iestādes/struktūrvienības darbības nodrošināšanai un līgumsaistību izpildei nepieciešamo izdevumu iekļaušanai budžeta projektā, izņemot kapitālos ieguldījumus; ✓ ja iestāžu un struktūrvienību budžeta finanšu līdzekļu pieprasījums pārsniedz pašvaldības ieņēmumus, tad pašvaldības iestāžu budžeta izdevumi proporcionāli kopējiem izdevumiem tiek samazināti. Savukārt paskaidrojuma rakstā pie apstiprinātajām ieņēmumu izdevumu tāmēm Tukuma novada iestāde "Tukuma novada sociālais dienests" norāda detalizētu informāciju par sociālajiem pakalpojumiem un sociālo atbalstu.
Rēzeknes valstspilsēta	2022., 2023., 2024. gadā visām pašvaldības iestādēm un struktūrvienībām detalizēts budžeta pieprasījuma projekts bija jāizstrādā, ievērojot:

Pašvaldība	Pašvaldības budžeta plānošanai sagatavotā informācija par pašvaldības noteiktajiem Atvieglojumiem 2022., 2023. un 2024. gadā
1	2
	✓ Rēzeknes pilsētas domes 2015. gada 6. augusta nolikumu “Par pašvaldības budžeta un kapitālinvestīciju programmas procesu Rēzeknes pilsētas pašvaldībā” (apstiprināts ar Rēzeknes pilsētas domes 06.08.2015 lēmumu Nr. 1262); ✓ Rēzeknes pilsētas domes noteikumus “Par budžeta un kapitālinvestīciju programmas procesu Rēzeknes valstspilsētas pašvaldībā” (apstiprināti 10.11.2022. ar Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības domes lēmumu Nr. 629); ✓ Rēzeknes valstspilsētas domes noteikumus “Noteikumi par Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības budžeta izstrādāšanu, apstiprināšanu, izpildi un kontroli” (apstiprināti 21.12.2023. ar Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības domes lēmumu Nr. 1054), un ikgadējā rīkojumā par Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības plānojamā gada budžeta projekta tāmju izstrādāšanu un iesniegšanu noteikto, pievienojot attiecīgus aprēķinus un citus līdzekļu pieprasījuma pamatojuma materiālus. Iestādes budžeta pieprasījumā tiek ietverts: ✓ ieņēmumu un izdevumu tāmju projekti ar paskaidrojumiem un aprēķiniem; ✓ vadības ziņojums, kurā norādīti iestādes uzdevumi saimnieciskajam gadam, kuram plāno budžetu un nākamajiem diviem gadiem, informāciju par izdevumu pieauguma jeb samazinājuma iemesliem; ✓ pārskats par amata vienībām un atalgojumiem; ✓ cita informācija un pārskati atbilstoši darba grupas norādījumiem. 2023. gada decembrī, gatavojot apstiprināšanai budžetu 2024. gadam, ar domes priekšsēdētāja rīkojumu tika uzdots Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības pārvaldēm, pašvaldības iestādēm un domes administrācijai pārskatīt un sagatavot finanšu līdzekļu pieprasījumus 2024. gadam Kapitālinvestīciju programmas un budžeta procesa vadības grupas apspriedēm, sadalot tos divās daļās: ✓ 1. daļa – pašvaldības iestādes izdevumi pašvaldības autonomo funkciju izpildei un citu normatīvo aktu (likumu, Ministru kabineta noteikumu, pašvaldības saistošo noteikumu) izpildei; ✓ 2. daļa – pārējie izdevumi (<i>brīvprātīgās iniciatīvas</i>). 29.02.2024. ar domes lēmumu Nr. 1137 “Par budžeta izdevumu optimizāciju un brīvprātīgo funkciju pārskatīšanu” tika nolemts atteikties no brīvprātīgo iniciatīvu finansēšanas. Līdz ar to pašvaldības iestādes pārskatīja savas izdevumu tāmes un izņēma no tām izdevumus dažādām brīvprātīgajām iniciatīvām.
Jūrmalas valstspilsēta	Plānotais atvieglojuma apmērs pašvaldības budžetā: ✓ Prognozēts personu skaits, kuras var pieteikties pabalstam. Prognozēts uz iepriekšējā gada izpildes datiem; ✓ Apzināts personu ar funkcionāliem traucējumiem skaits, kuras var pieteikties pabalstam; ✓ Apzināts aizgādņu, aizbildņu skaits, kuri var pieteikties pabalstam;

Pašvaldība	Pašvaldības budžeta plānošanai sagatavotā informācija par pašvaldības noteiktajiem Atvieglojumiem 2022., 2023. un 2024. gadā
1	2
	✓ Apzināts ilgdzīvotāju skaits, kuri var pieteikties pabalstam; ✓ Iepriekšējā gada decembra izpildes dati (politiski represētās personas); ✓ <u>Pakalpojuma izmaksas netiek nodalītas</u> (brīvās peldēšanas pakalpojums, vingrošanas trenāžieru zālē pakalpojums, vingrošanas ūdenī pakalpojums pirmsskolas vecuma bērniem, ergoterapeita pakalpojums, fizioterapeita pakalpojums); ✓ Jūrmalas iedzīvotāju karte - negūto ienākumu aprēķini MP pozīcijā par ienākumiem no kartes izgatavošanas, plānojot kārtējo budžetu, netiek veikti.

4. pielikums. AVIS ieviešanas sociālekonomiskie ieguvumi

Projekta numurs un nosaukums	Sociālekonomiskais ieguvums	Kopējais pašvaldību ieguvums (euro)	Pašvaldību ieguvums 2024. un 2025. gadā (euro)
1	2	3	4
2.2.1.1/19/I/002 Publiskās pārvaldes informācijas un komunikācijas tehnoloģiju arhitektūras pārvaldības sistēma – 2. kārtā ¹¹⁰	Ietaupījumi no ēdināšanas pabalstu centralizētas pārvaldības	4 580 520	916 104
	Ietaupījumi no transporta pakalpojumu kompensāciju centralizētas pārvaldības	1 894 950	378 990
	Ietaupījumi no veselības aprūpes pabalstu un sociālās aprūpes centralizētas pārvaldības	580 250	
	Ietaupījumi no samaksas par aprūpi mājās centralizētas pārvaldības	2 541 850	
	Ietaupījumi no samaksas par ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūciju sniegto pakalpojumu centralizētas pārvaldības	1 225 750	
	Atvieglājumu administrācijas resursu ietaupījumi pašvaldībās	3 096 720	336 600
2.2.1.1/21/I/002 Atvieglājumu vienotās informācijas sistēmas un latvija.lv atvēršana komersantiem un valsts un pašvaldības vienoto klientu apkalpošanas centru attīstība ¹¹¹	Decentralizētu sistēmu ieviešanas izmaksu samazinājums	1 000 000	300 000
	Samazināsies individuālu sistēmu uzturēšanas vai nomas izmaksas	252 000	
	Samazināsies izdevumi atvieglājumu devējiem individuālu un specifisku identifikācijas līdzekļu izgatavošanai un administrēšanai	9 144 400	2 323 320
Atvieglājumu pārvaldības pakalpojuma pilnveide un ieviešanas atbalsts ¹¹²	Personāla noslodzes samazinājums, izmantojot AVIS platformu	5 552 160	77 472
	Ietaupījumi decentralizētas, lokālas atvieglājumu administrēšanas sistēmas ieviešanā	2 150 000	300 000
Sociālekonomiskais ieguvums no visu projektu realizācijas kopā:		32 018 600	4 632 486

¹¹⁰ Ministru kabineta 31.10.2018. rīkojums Nr. 567 “Par informācijas sabiedrības attīstības pamatnostādņu ieviešanu publiskās pārvaldes informācijas sistēmu jomā” (mērķarhitektūras 44.0. versija)”.
¹¹¹ Ministru kabineta 15.01.2021. rīkojums Nr. 28 “Par informācijas sabiedrības attīstības pamatnostādņu ieviešanu publiskās pārvaldes informācijas sistēmu jomā” (mērķarhitektūras 57.0. versija)”.
¹¹² Ministru kabineta 20.08.2024. rīkojums Nr. 687 “Par Eiropas Savienības Atveseļošanas un noturības mehānisma plāna 2. komponentes “Digitālā transformācija” 2.1. reformu un investīciju virziena “Valsts pārvaldes, tai skaitā pašvaldību, digitālā transformācija” investīcijas 2.1.2.1.i. “Centralizētās platformas un sistēmas” projekta “Atvieglājumu pārvaldības pakalpojuma pilnveide un ieviešanas atbalsts” pases, centralizētas funkcijas vai koplietošanas pakalpojumu attīstības plāna apstiprināšanu”.